

AKLİ VE NAKLİ AÇIDAN REENKARNASYON (TENÂSÜH)

Doç. Dr. Emrullah FATİŞ

Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

temelislam@gmail.com

Öz: Makalemizde, Tanrı ruhunun veya insan ruhunun bedenlere girebilmesinin akla ve Kur'an'a aykırılık yönleri değerlendirilmektedir. Reenkarnasyona Kur'an'da yer bulmaya çalışan akımların argümanları tutarsızdır. Bu argümanlara akli ve Kur'anî cevaplar verilmektedir. Kur'an'a teslis inancını sokmaya çalışan bazı Hristiyan yazarların başarısızlığa uğradığı gibi, Türkiye'de faaliyet gösteren bazı ruhçu akımların Kur'an'da reenkarnasyon fikri de başarısızlığa uğramıştır. Makalede ilgili akımların başarısızlık yönleri açıklanmaktadır. Kısaca, reenkarnasyon düşüncesinin genel yapısı tanıtılmakta ve ilgili alanlara eleştirel yaklaşımlar sergilenmektedir.

Anahtar kelimeler: Reenkarnasyon, Ruhlar, Ruhlar evreni, Ruhçu akımlar

Abstract: From The Point Of Mental And Religious Reincarnation

In our article, aspects of the conflicting with intellect and the Quran In the context of God's spirit to enter the the bodies of the human spirit are evaluated. Movements who have been trying to find places in the Qur'an for Reincarnation are inconsistent. Some people are seeking evidence for reincarnation in the Qur'an. These arguments are given answers rational and Qur'anic. As some Christian authors have failed to place the belief of trinity, some spiritual currents of which operate in Turkey failed to place the idea of reincarnation inside the Quran. In the article failure aspects of the relevant current are described. Briefly, the general structure of the reincarnation idea is introduced and critical approaches in the relevant fields exhibited.

Key Words: Reincarnation, Souls, Souls universe, sipiritual currents _

Giriş

Son zamanların güncel tartışmaları arasında yer alan Reenkarnasyon tiplemelerinin kaynağı çok eskilere dayanmakta olup bunlardan her biri mitolojilerin farklı boyutlarıyla ilgili anlatılardır. Bu anlatıların taraftarları diğer ülkelerde görüldüğü gibi, ülkemizde de mevcut olup faaliyetlerini sürdürmektedirler. Bunlar Kur'an'da reenkarnasyonun olup olmadığı yönünde de kitaplar yayınlamaktadırlar. Bu kitaplardan birisi de Metapsişik Tetkikler ve İlmî Araştırmalar Derneği'nin yayınladığı "Ruhçuluğa Göre Kuran Öğretisi" isimli kitaptır. Bu kitapta bazı Kur'an ayetleriyle reenkarnasyonun varlığına delil getirilmektedir. Biz, reenkarnasyonun İslâm inancıyla uyuşup uyuşmadığını

tespit etmeye çalışacağız. Bu bağlamda Reenkarnasyonu savunanların delilleri nelerdir? Kur'an'da bu anlama gelebilir denilen ayetler hangileridir? İslâm'da böyle bir inanç yoktur diyenlerin delilleri nelerdir? gibi soruların karşısında verilen cevapları da inceleyeceğiz.

Aykırı inanca sahip olmalarına rağmen Kur'an'a müracaat eden ve İslam'a hurafe yerleştirmeye çalışan yazarlar vardır. Gerek Hz. İsa'nın tanrılığı, gerekse reenkarnasyon inancı gibi alanlarda Kur'an'a başvuran yazarlardan birkaç örnek verelim:

Hristiyan yazar Hori Circis Ferec Safır, Kur'an'ı ilahi kitap olarak kabul etmektedir. Buna rağmen o, **el-Mesih fi'l-Kur'ân** isimli kitap yazmıştır. Bu kitapta zorlama bir yorumla Hz. İsa'nın tanrılığına Kur'an'dan destek bulmaya çalışılmaktadır.¹ Kur'an karşıtı olmasına rağmen Kur'an'a müracaat eden akımlardan biri de Türkiye'de varlığını sürdüren bazı ruhçu akımlardır. Bunlar, Kur'an'ı doğrudan Allah sözü olarak kabul etmemelerine rağmen Kur'an'da reenkarnasyonun varlığına dair iddialar ortaya atmakta ve bu alanda eserler yayınlamaktadırlar.² Dikkat edilirse, aykırı inanca sahip olan kişiler de Kur'an'a müracaat etmekte fakat isteklerine uygun cevap bulamamaktadırlar. Buldum dedikleri cevaplar da Kur'an'ın bütünlüğüne ters düşmektedir. Kur'an, öldükten sonra topluca dirilmenin ahirette olacağını açık ve net delillerle ortaya koymaktadır.³ Buna rağmen, ahireti inkâr üzerine temellendirilmiş olduğunu düşündüğümüz reenkarnasyon inancının Kur'an'da olduğunu iddia edenlerin haklı bir dayanağı olabilir mi? Bu iddiaların acilen cevaplandırılmasının önemine binaen böyle bir çalışmayı ilim dünyasının hizmetine sunmaya gayret göstereceğiz.

1. Reenkarnasyonun Tanımı ve Farklı Algılama Biçimleri

Enkarnasyon ve reenkarnasyon arasındaki farkı görebilmek için enkarnasyonun farklı algılama biçimleriyle konuya girelim. Türkiye'de ruhçuluk akımının öncülüğünü yapan Bedri Ruhselman'a göre Enkarnasyon, ruhun ete girmesidir. Yine ona göre, Ruh-

¹ Hori Circis Ferec Safır, Hristiyan bir yazar olup el-Mesih fi'l-Kur'ân isimli Arapça bir eseri vardır. Yazar bu eserinde Kur'an ayetlerine dayanarak zorlama bir yorumla Hz. İsa'nın Allah'ın oğlu olduğuna, ulûhiyetine, tecessüdüne, Hz. Muhammed'in Hristiyan olduğuna delil bulmaya çalışır. Bu görüşlerin Kur'an'da olmadığını, yine Kur'an ayetlerine dayanarak kanıtlayan diğer bir eser de aynı kitabın hemen son kısmına basılmıştır. Hori Circis Ferec Safır'ı eleştiren yazarın adı ve eseri: Muhammed Hüseyinî, **Reddü Şeyh Muhammed el-Huseynî maa Havâşin Vecîzetin li Sâhibi'l-Bahs**, Kahire 1920. Hori Circis Ferec Safır ve görüşleri hakkında geniş bilgi için Bkz. Hori Circis Ferec Safır, **el-Mesih fi'l-Kur'ân**, Matbaatü'l-Adab, Kahire 1920, s. 11-12, vd.

² Sadi Çaycı, **Ruhçuluğa Göre Kur'an Öğretisi**, 2. Baskı, İstanbul 1989, 48, 50, 52-54, 109, 142.

³ el-Ankebut, 29/19; ez-Zümer, 39/68; el-Hac, 22/7; et-Tekvir, 81/7; en-Naziat, 79/13; el-Enam, 6/94; Yasin, 36/78-79; el-Fatır, 35/9; en-Neml, 27/87; el-Enam, 6/62; el-Kehf, 18/47; ez-Zilzal, 99/7-8; el-Hud, 11/105-108; el-Lokman 31/28; er-Rûm 30/19, 24, 27, 50; el-Hadîd 57/17; el-Bakara 2/259; er-Rahman, 55/26-27; el-Kasas, 28/ 88; el-Ahkaf, 46/33; el-Kaf, 50/44; el-Hicr, 15/92-93; el-Enbiya, 21/47.

lar evreninde beklemekte olan ruhların dünyaya inerek bir bedene girmesine enkarnasyon denir.⁴ Enkarnasyon (hulûl) inancı gerçek önemine özellikle Hinduizm ve Hristiyanlıkta kavuşmuştur.⁵ Hinduizm'e göre, Tanrı ruhunun bedene girmesine de enkarnasyon adı verilmektedir.⁶ Hristiyanlığa göre, enkarnasyon, tam bir insani varlık ve tam bir tanrısal varlığın mevcudiyetini de içermektedir.⁷ İnsan biçimli tanrı tasavvuru Hristiyanlıkta görüldüğü gibi, putperest Yunan itikadında da vardır. Tanrıça Aphrodite Afrodit, Gökyüzü Tanrısı Zeus ve daha birçok Yunan tanrıları insan biçiminde tasavvur edilirdi. Hatta Gökyüzü Tanrısı Zeus'un zaman zaman şekil değiştirerek yeryüzüne indiği şeklindeki efsanelere de rastlanmaktadır.⁸

Kısaca enkarnasyon, ruhun ya da tanrı ruhunun bedenlerden bir bedene girmesini ifade etmektedir.⁹

Reenkarnasyon kelimesi Fransızcadır. Türkçesi ruh göçü Arapçası da tenasühtür. Nesh kökünden gelir, birinden diğerine taşınma onun yerini alması anlamla-

⁴ Bedri Ruhselman, **Ruh ve Kâinât**, Gayret Kitabevi, İstanbul 1946, c.II, s. 307; Hinduizm kaynaklı Brahma Kumaris akımı da ruhların başlangıçta tanrı ile birlikte yaşadığına ve daha sonraları karma prensibi gereği ruhların maddi dünyaya inerek insan bedenine girdiğine inanmaktadır. Ali Köse, **Milenyum Tarihatları**, Timaş Yayınları, İstanbul 2014, s. 180.

⁵ Kürşat Demirci, "Hulûl", **DİA İslâm Ansiklopedisi**, İstanbul 1998, XVIII/340.

⁶ **Bhagavadgîtâ** (Kutlu Ezgi), çev.: Sevda Çalışkan, 2.baskı, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 2001, s. 11, 40; Bazı Upanişadlar'da Tanrı Brahma esrarengiz bir şekilde insana hulul ederek ezeli nefisle birleşir. Bu durumda ezeli nefis ferdi varlığını kaybeder. Tanrı Vişnu daha sonraki dönemlerde Tanrı Brahman'ın rakibi olmuş. Vişnu, Krişna ve Rama gibi şahsiyetlere hulul ederek insanları kurtarıcı olarak geleceği inancı taraftar bulmuştur. Tanrı Şiva için de benzeri inançlar geçerlidir. Günay Tümer, "Brahmanizm", **DİA**, VI/330-331.

⁷ William Lane Craig, "Enkarnasyonun İncicamı" **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, trc. Fehullah Terkan, 50:2 (2009), s. 203, 205; Brahmanizm'deki gibi Hinduizm'de de Vişnu, "avatar" yani hulul eden tanrı rolündedir. Bu üç tanrı ilginç bir şekilde Hristiyanlığın teslis akidesini andırmaktadır. Brahma "Baba", Vişnu "Oğul", Şiva da "Kutsal Ruh" durumundadır. Avatar olan Vişnu, Brahma'nın tarihileşmiş ya da kişileşmiş hâlidir. (Kürşat Demirci, **Hinduizmin Kutsal Metinleri Vedalar**, 1. baskı, İstanbul 1991, s. 62.); Brahmanizm'de görüldüğü gibi, Hinduizm'de de, Tanrı Vişnu'nun zaman zaman insan şeklinde cisimleşerek kurtarıcı tanrı sıfatıyla dünyaya indiğine, insanlara görüldüğüne inanılır. Bu inanca Hulûl Avatara: enkarnasyon denir. Diğer bir ifadeye göre "avatar", ilâhlardan bir ilâhın yeryüzüne inerek insan ya da hayvan bedenine girişine denir. Vişnu'nun çeşitli hululleri Avatarası vardır. Bunlardan iki önemli "Avatarası" bedene bürünmüş biçimi Rama ve Krişna'dır. Rama Tanrı Vişnu'nun büründüğü 7.ci, Krişna 8.ci bedenidir. (Günay Tümer-Abdurrahman Küçük, **Dinler Tarihi**, Ankara 1993, s. 89-90; Osman Cilacı, **Günümüz Dünya Dinleri**, DİBY, Ankara 1995, s. 151; Ignaz Goldziher, **el-Akîdetü ve's-Şeriatü fi'l-İslâm** (Le Dogme et La Loi de L'Islâm), trc.: Muhammed Yusuf Mûsâ, Ali Hasan Abdül-Kadir, Abdül-A ziz Abdül-Hak 2.baskı, Mısır 1959, s. 291.

⁸ Bayladı, Derman, **Mitoloji-Tanrıların Öyküsü**, Say Yayınları, 2.baskı, İstanbul 1997, s. 76, 82, 27-31.

⁹ Şemseddin Sami, **Kâmûs-ı Türkî**, 4.baskı, İdeal Kültür Yayıncılık, İstanbul 2014, s. 438.

rına gelmektedir.¹⁰ Hint metinlerinden Bhagavadgîtâ isimli eserde reenkarnasyon inancı daha net olarak şöyle ifade edilir:

Bir kimsenin eski bir giysiyi çıkarıp onun yerine yenisini giydiği gibi ruh da ölümlü bir bedeni bırakıp bir başkasına geçer.¹¹ Bhagavadgîtâ'daki anlatılara göre olgunluk düzeyine ulaşan ruhlar beden gezme eyleminden kurtulurlar. Olgunluk düzeyine ulaşmayan ruhlar ise beden gezme eylemine devam ederler.¹² Bedensel haşiri inkâr ederek tenasüh (reenkarnasyon) inancını savunan filozoflardan bir kısmına göre, ruhların bu gezisi insan bedenleri arasında gerçekleşirse “nesh”, hayvan bedenleri arasında olursa “mesh”, bitki bünyelerinde olursa “resh”, cansız varlıkların bünyesinde olursa “fesh” adını almaktadır.¹³

Reenkarnasyonun terim anlamı ise bir ruhun bir bedenden diğer bedene yahut da çeşitli bedenlere geçmesi olayının genel adıdır.¹⁴ Diğer bir ifade ile reenkarnasyon, ölen insanın ruhunun yeniden diğer bir insanın bedenine girerek dünyaya tekrar gelmesi inancıdır¹⁵ ve ilkel totemciliğin ürünüdür.¹⁶ Ölen kişinin ruhunun hiç ara vermeden veya bir süre sonra farklı bedenlerde varlığını sürdürmesi inancını ifade etmek için çeşitli terimler kullanılmıştır. Latince “renovatio” (yeniden doğuş), “reincarni” (yeniden bedene bürünme), “transmigrare” (ruh göçü); Grekçe “metapsychosis” (yeniden canlanma), “paligenesis” (yeniden yaratılma), “metasomatosis” (yeniden bedenlenme), “metagigmos” (yeniden cisimlenme); Süryânîce “taspiha” (yeniden cisimlenme) ve İbrânîce “gilgul ha-nefeş/neşamot” (ruhun yeniden bedene bürünmesi) bunlar arasında sayılabilir.¹⁷ Bu inanca göre ruh, önceki bedenlerdeki yaşantılarıyla bağlantılı olarak

¹⁰ İbn Manzûr, *Lisânü'l-Arab*, Beyrut 1375/1956, c.III, s. 61; Seyyid Şerif Cürcânî, *et Tarifat*, İstanbul 1300/1882, s. 47; Zebîdî, *Tacü'l-Arus*, Beyrut ts, c.II, s. 282; Asım Efendi, *el-Kamusu'l-Muhit Terc.*, İstanbul 1305/1887, c.I, s. 1057; Mustafa Çetin, “Kur'an Işığında Reenkarnasyon”, *D.E.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı IX, İzmir 1995, s. 24; Ali İhsan Yitik, “Tenâsüh”, *DİA İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 2011, c. 40, s. 441.

¹¹ *Bhagavadgîtâ* (Kutlu Ezgi), çev.: Sevda Çalışkan, 2.baskı, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 2001, s. 27.

¹² *Bhagavadgîtâ* (Kutlu Ezgi), çev.: Sevda Çalışkan, 2.baskı, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 2001, s. 85-87.

¹³ Ebü'l-Fazl Adudüddin Abdurrahman b. Ahmed b. Abdülgaftar el-İcî, *el-Mevakif fi İlmi'l-Kelam*, Ale-mü'l-Kütüb, Beyrut ts, s. 374.

¹⁴ S. Hayri Bolay, *Felsefi Doktrinler Sözlüğü*, Ankara 1987, s. 268.

¹⁵ *Bhagavadgîtâ* (Kutlu Ezgi), çev.: Sevda Çalışkan, 2.baskı, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 2001, s. 26-27.

¹⁶ Orhan Hançerlioğlu, *Felsefe Ansiklopedisi*, İstanbul 1978, V, 358; Reenkarnasyonun totem ve karma inançlarıyla olan zorunlu ilişkisi dikkate alındığında, daha çok hangi kültürlerde yer aldığı hakkında bir tahminde bulunmak hiçte zor değildir. Totemizm, genel tanımı içinde, insanın kimi zaman bir hayvan, kimi zaman da bir bitki ya da doğal bir nesne türü ile soyca akraba olduğunu ileri süren bir inanç sistemi olduğuna göre, reenkarnasyonun, bu inanç ile olan ilişkisi ortaya çıkar. Metin Yasa, “Reenkarnasyon Beşerî Ruhun Ölümsüzlük Arzusunu Tatmin Eder mi?”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Samsun 1997, Sayı: 9, s. 242.

¹⁷ Ali İhsan Yitik, “Tenâsüh”, *DİA İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 2011, c. 40, s. 441.

yüksek veya alçak olarak doğar. İnsan yaptıklarına göre hayvan, bitki, insan veya tanrı şeklinde yeniden doğar.¹⁸

Mu'tezile'nin Hadebiyye fırkasına göre, bu dünyada reenkarnasyona tabi tutulan canlılar başka bir dünyadan gelmiştir.¹⁹ Bedri Ruhselman da ruhların bu dünyaya tekâmül için ruhlar evreninden geldiği görüşüne yer vermektedir.²⁰ Anlatım biçimleri farklı da olsa başka bir dünyadan gelme ortak noktasında Hadebiyye ile Ruhselman'ın görüşleri örtüşmektedir. Fakat her iki görüş de farklı boyutlarda mitolojik unsurlar taşımakta olup sağlam bir temeli de yoktur. Ruhun bedenler arasında gezinti yapabileceğini kabul eden akımlardan Cenahiyye mezhebi ise daha farklı bir mitoloji ortaya atmış, insan ruhunun beden gezmesiyle yetinmemiş Allah'ın ruhunun beden gezdiği iddiasında bulunmuştur. Bu mezhebe göre, Allah'ın ruhu Hz. Âdem'e geçmiş, ondan Hz. Şit'e, ondan da peygamberlere ve imamlara geçmiştir. Sonra, Hz. Ali ve üç evladına ulaşmış, daha sonra da bu fırkanın kurucusu Abdullah b. Cafer'e geçmiştir.²¹ Ruh göçü hayaline kapılanlar, ölen kişinin ruhlarının başka insanlara, hayvanlara, bitkilere ve cansız varlıklara girebileceğini iddia ettikleri gibi, tanrı ruhunun bir insana geçebileceğine ve o insan öldükten sonra da başka bir insana geçebileceğine inanırlar.

Kısaca ifade edecek olursak gerek enkarnasyon algılarında gerekse reenkarnasyon algılarında görüş birliğini yakalamak mümkün gözükmemektedir. Çünkü bunların her biri farklı mitolojilerden beslenmektedir. Yine de aralarında ortak bir nokta bulmaya çalışırsak enkarnasyon ruhun ya da tanrı ruhunun bir bedene girmesi, reenkarnasyon da ruhların farklı bedenlerde tekrar dünyaya gelmesi şeklinde anlaşılabilir. Ayrıntılar ise mitolojilerin bağlı olduğu kaynağa göre değişmektedir.

2. Reenkarnasyonun Yaygın Olduğu Din ve Fırkalar

İnsan öldükten sonra onun ruhunun bir başka bedende devam etmesi inancı, yani tenasüh Hinduizm,²² Budizm,²³ gibi dinlerinin esasını teşkil eder. Hinduizm'de bu inanç "samsara" adıyla ifade edilir. Samsarada hedef ölümlü bedenlerden kurtularak

¹⁸ Günay Tümer, Abdurrahman Küçük, **Dinler Tarihi**, Ankara 1988, s. 67.

¹⁹ İcî, **el-Mevakıf fi İlmi'l-Kelam**, Alemü'l-Kütüb, Beyrut ts, s. 417; Cürçânî, **Şerhu'l-Mevâkıf ve maahu Haşiyete's-Siyalkuti ve'l-Halebi ala şerhi'l-mevakıf**, tahk.: Mahmud Ömer Dimyati, Beyrut 1998, c.VIII, s. 414-415; Krş. Bağdâdî, Abdulkâhir b. Tâhir b. Muhammed, **el-Fark Beyne'l-Fırak**, nşr. Muhammed Muhyiddin Abdulhamid, Beyrut ts, s. 274-275.

²⁰ Ruhselman, **Ruh ve Kâinât**, Gayret Kitabevi, İstanbul 1946, c.II, s. 307.

²¹ İcî, Adudüddin, **el-Mevakıf fi İlmi'l-Kelam**, Alemü'l-Kütüb, Beyrut ts, s. 419-420.

²² **Bhagavadgîtâ** (Kutlu Ezgi), çev.: Sevda Çalışkan, 2.baskı, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 2001, s. 26-27.

²³ Sadeddin Muhammed Gundur, **Kısa Sun Karibetün fi't-Tekammus**, Birinci baskı, Lübnan 1993, s. 40-41.

ölümsüz Brahman'a ulaşmaktır.²⁴ Manihaizm'de de sınırlı bir reenkarnasyon inancı vardır. Hermetizm'in etkisinde kalan Maniheiztlerde ruh temizleninceye kadar beden hapisanesinde tekrar tekrar kalma cezası alır. Tenasüh inancı Eski İranlılarda, Mezopotamyalılarda Yunan filozoflarından Pisagor ve Eflatunda farklı biçimlerde görülmektedir.²⁵ Pisagor'a göre her yaşam bir önceki hayatın ödülü ya da cezası şeklinde devam eder. O insan ve hayvan bedeninde tenasüh hayatını kabul eder. Yine o, ahlâki tekâmülün zirvesine ulaşarak tenasühten kurtulan insanların tanrısal âleme geçeceğine inanır. Hayvanlar nasıl insanların akrabası ise, insanlar da tanrıların akrabasıdır sözleriyle tenasüh inancını özetlemeye çalışır.²⁶ İsmaililerde reenkarnasyon sadece insanlar arasında gerçekleşir. İsmailî lider Hasan Sabbah bu inancı fedai yetiştirme yönünde kullanmış, müritlerini acımasız birer fedaiye dönüştürmüştür. Bunu müritlerinin kayıtsız şartsız kendisine itaatini tenasühe bağlı iman esası yaparak gerçekleştirmiştir.²⁷ İsmaililerde daha iyi bir hayata dönmek için şeyhe itaat şarttır. Her İsmaili şeyhe itaat yoluyla tanrısal niteliğin bir alt derecesine ulaşabilir. Tanrısal niteliğe ise sadece şeyhler ulaşabilir.²⁸ Bâtinilikten doğmuş cennet ve cehennemi dünyada arayan Nusayrililer daha önceleri nurani varlıklar olduklarına, tanrıya karşı kibirlendiklerinden dolayı bu dünyaya sürgüne gönderildiklerine ve insan bedeninde yaşama cezası aldıklarına inanırlar. Bu cezadan kurtulmak için tenasüh yoluyla girdikleri bedende iyi hayat yaşamalarının gerekliliğine inanırlar. Eğer iyi hayat yaşamazlarsa hayvan bedenlerine girme cezası alabileceklerine de inanırlar. Fakat onlar cansız varlıklarda tenasüh yaşayacaklarına inanmazlar.²⁹ Yine onlar, kendi dinlerindeki günahkârların Yahudi, Hristiyan ve Sünni Müslüman bedenlerinde reenkarnasyon yaşayacaklarına ve Hz. Ali'yi hiç tanımayan insanların ruhlarının da köpek, merkep, katır, deve bedenlerinde reenkarnasyona tâbi tutulacaklarına inanırlar.³⁰ Dürziler ruhun gömlek değiştirme işine "tekammus" terimini kullanırlar. Ruh bir gömleği çıkarıp diğerini giyer gibi beden değiştirir. Dürziler ruhun sadece insa-

²⁴ William A. Borman, "Upanishadic Eschatology: The Other Side of Death", **Perspectives on Death and Dying Cross-Cultural and Multi-Disciplinary Views**, (ed by Arthur Berger and Others), Philadelphia, PA: The Charles Press, 1989, s. 89.

²⁵ Bağdâdî, **el-Fark Beyne'l-Fırak**, nşr. Muhammed Muhyiddin Abdulhamid, Beyrut ts, s. 271; Ali İhsan Yitik, "Tenâsüh", **"DİA İslâm Ansiklopedisi"**, İstanbul 2011, c. 40, s. 442; Ömer Uluçay, **Arap Aleviliği Nusayrilik**, 3. Baskı, Gözde Yayınları, Adana 2010, s. 255.

²⁶ Cihangir Gener, **Ezoterik-Batıni Doktrinler Tarihi**, 2. Basım, Gece Yayınları, Ankara 1994, s. 55, 61-63.

²⁷ **MEB İslâm Ansiklopedisi**, İkinci Baskı, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1979, 12/I, 159; Gener, **Ezoterik-Batıni Doktrinler Tarihi**, 2. Basım, Gece Yayınları, Ankara 1994, s. 120.

²⁸ Gener, **Ezoterik-Batıni Doktrinler Tarihi**, 2. Basım, Gece Yayınları, Ankara 1994, s. 78-81.

²⁹ İnan Keser, **Nusayrilik Arap Aleviliği**, 7.baskı, Karahan Yayınları, Ankara 2011, s. 62, 64-65; Uluçay, **Arap Aleviliği Nusayrilik**, 3. Baskı, Gözde Yayınları, Adana 2010, s. 132.

³⁰ Ethem Rûhi Fığlalı, **Çağımızda İtikâdî İslâm Mezhepleri**, 3.baskı, Selçuk Yayınları, Ankara 1986, s. 186; İlyas Üzüm, "Nusayrilik", **"DİA İslâm Ansiklopedisi"**, İstanbul 2007, c. XXXIII, s. 270-274; Uluçay, **Arap Aleviliği Nusayrilik**, 3. Baskı, Gözde Yayınları, Adana 2010, s. 103.

ni bir bedene sahip olduğunu kabul ederler. Bu, ruhun insan bedeninden başka varlıkların bedenine kesinlikle giremeyeceği anlamına gelir.³¹ Sebeiyye, Beyaniyye, Hattâbiyye, Cenâhiyye ve Râvendiyîye gibi diğer fırkalar da tenasuhiyye fırkaları arasında kabul edilmektedir.³²

Reenkarnasyonu kabul eden bazı Mutezile mezhebi yanlıları aşağıdaki ayeti bu inançlarına dayanak yapmaktadırlar:

“Yerde yürüyüp dolaşan bütün canlılar, gökyüzünde kanat açıp uçan bütün kuşlar da insanlar gibi birer düzenli topluluktur; insanlar gibi onlar da birer canlı sınıfıdır. Kur’an’da, din alanında insanların muhtaç oldukları bilgilerde eksiklik yoktur. Buna rağmen inkâra kalkışanlar rablerinin huzurunda toplanarak yaptıklarının karşılığını bulacaklardır.”³³

Mutezilenin Tenâsühiyye fırkası, yukarıdaki ayeti delil getirerek şöyle derler: İnsanlar temiz ahlak ve doğru bilgi gibi özelliklere sahipse ruhları meleklerin bedenlerine kadar nakledilir. Bazen de meleklerle karışırlar, ama şaki, cahil, asi olurlarsa günahlarına göre çeşitli hayvanların bedenlerine nakledilirler”³⁴ Dikkat edilirse yukarıdaki ayette yaratılış, beslenme, nesillerini devam ettirme, ölüm gibi alanlarda diğer canlıların da insanlar gibi düzenli topluluklar olduğu anlatılmakta olup ruhçuların düşündüğü yönde bir anlam bağlantısı kurmak ayeti hedefinden uzaklaştırmaktadır. Ruhların tekâmül amacıyla insan, bitki ve hayvan bedenine gireceği inancı³⁵ günümüz ruhçuları tarafından savunulan bir inanç olup Kur’an’la bağlantısı mümkün gözükmemektedir.

3. Bir Hastalık Belirtisi Olarak Reenkarnasyon

Reenkarnasyon düşüncesini benimsemiş sıradan şahsiyetler hep gelecek hayatlarında büyük adam bedenlerine girmenin hayalleriyle yaşamaktadırlar. Bunun psikolojik bir rahatsızlık olup olamayacağı yönü de araştırılmalıdır. Diğer taraftan, işçi, manav ya da marangoz gibi alın teriyle kazanılan mesleklerin tenasüh yoluyla neden kimsede görülmediği ve alın terinin yeniden bedenlenmeyi neden hak etmediği de cevaplandırıl-

³¹ Gundur, *Kıyasun Karibetün fi't-Tekammus*, Birinci baskı, Lübnan 1993, s. 50-51; Muzaffer Tan, “Geçmişten Günümüze Dürzilik”, *e-Makâlât Mezhep Araştırmaları Dergisi*, V/2 (Güz 2012), s. 70.

³² Bağdâdî, *el-Fark Beyne'l-Fırak*, nşr. Muhammed Muhyiddin Abdulhamid, Beyrut ts, s. 270-273.

³³ el-Enam, 6/38; Hayreddin Karaman vd., *Kur’an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2006, c.II, 399-400.

³⁴ Bağdâdî, *el-Fark Beyne'l-Fırak*, nşr. Muhammed Muhyiddin Abdulhamid, Beyrut ts, s. 276; Muhittin Bağçeci, “Tenasüh Maddesi”, *Şamil İslam Ansiklopedisi*, Şamil Yayınevi, İstanbul, 1994, VI, 180-182; Benzer inançlar Hinduizm’de de görülmektedir. Geniş bilgi için bkz. Güllüce, *Kur’an Işığında Reenkarnasyon*, Rağbet Yayınları, İstanbul 2004, ss. 153-158.

³⁵ Ruhselman, *Ruh ve Kâinât*, Gayret Kitabevi, İstanbul 1946, c.III, s. 668.

malıdır.³⁶ Algı bozukluğu nedeniyle bazı insanlar zaman zaman yaşadığı bir olayı daha önce yaşadığı bir olayın tekrarı olarak görür. Beynin bu algı bozukluğuna déjà vu (görmüş gibilik)³⁷ denir. Bu tür algı bozukluğu yaşayan kişilerin daha önce “reenkarnasyon” yaşadıklarını iddia etmeleri de mümkündür.

4. Reenkarnasyonun İslam’la Uyuşmazlığı ve Sömürü ile İlişkisi

İnsanı yaratan Allah'tır. Yaratılış sebebi de imtihandır. Her doğan mutlaka ölecektir.³⁸ Kur’an’a göre, “Her insan ölümü tadacaktır.”³⁹ İnsanı yaratan, ona biçim veren, yaşama ve ölüm kanunlarını yaratan Yüce Allah, dilediği zaman ve tarihte ahiret hayatı için onu tekrar diriltecektir.⁴⁰

Reenkarnasyon inancı Kur’an’ın verilerine aykırıdır. Bu inanca sahip olanlar ahiret inancını ortadan kaldıracak eğilimlere girerek ahiretteki ceza ve ödülü dünyaya taşımakta, onlardan bazıları da taraflı bir şekilde cezayı kendi mezheplerini seçmeyenler için uygun gördükleri gibi, ödülü de kendi mezheplerini seçenlere layık görmektedirler. Ölen kişilerin ruhlarının bu dünyada tekrar tekrar yeni bedenlere gireceğini savunan bu akımlar, hem ahireti hem de ahiretteki adil yargılamayı ortadan kaldırarak insanları adaletsiz bir adalet anlayışına terk etmektedirler.⁴¹

Reenkarnasyon inancı, Ebü'l-Hasan el-Eş'arî⁴² Ebû Mansûr Mâtürîdî⁴³ İmam Gazzâlî⁴⁴ gibi Ehl-i Sünnet'in önde gelen bilginleri ile İbn Sînâ⁴⁵ ve Fârâbî⁴⁶ gibi İslam Filozofları nezdinde de kabul görmemiştir.

³⁶ Temel Yeşilyurt, “Reenkarnasyon/Tenâsüh düşüncesi”, **Kelam el-Kitabı**, Grafiker Yayınları, 2.baskı, Ankara 2012, s. 713-714.

³⁷ Benjamin J. Sadock, Virginia A. Sadock, **Kaplan & Sadock's comprehensive textbook of psychiatry**, çev.: Hamdullah Aydın, Ali Bozkurt, 8.baskı, Ankara: Güneş Kitabevi, 2007, c.1, s. 851, 986; Türkçe Tıp Dili Kurulu, **Türkçe Tıp Dili Kılavuzu**, “dejavu”, Kocaeli Üniversitesi, 1.baskı, Kocaeli 2006, s. 20.

³⁸ Celâl Kırcı, “İslam Dinine Göre Reenkarnasyon”, **EÜİFD**, Kayseri 1986, sayı:3, s. 227; Mülk, 67/2.

³⁹ Âl-i İmran, /185.

⁴⁰ Abese, 80/22.

⁴¹ Emrullah Fatış, **Kur’an’a Göre Ahirete İmanın Önemi**, Genişletilmiş ve gözden geçirilmiş 2. baskı, İstanbul 2014, s. 4-5.

⁴² Eş'arî, Ebü'l-Hasan Ali b. İsmail, **el-İbane An-Usulî'd-Diyane**, tahk.: Beşir Muhammed Uyûn, 3. Baskı, Mektebetü Darî'l-Beyan, Dimaşk 1990, s. 136-137, 156.

⁴³ Mâtürîdî, Ebû Mansûr Muhammed İbn Muhammed, **Te'vilâtü Ehli's-Sünne**, tahk.: Fatma Yusuf el-Haymi, Menşuratü Mervan Rıdvan Daûbûl, 1.baskı, Beyrut 2004, c.V, s. 268.

⁴⁴ Gazzâlî, Hüccetü'l-İslâm Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Ahmed, **el-İktisad Fi'l-İtikad** (Hazırlayanlar İ. Ağâh Çubukçu, Hüseyin Atay), Ankara 1962, s. 182.

⁴⁵ Mustafa Galip, **Mevsua (3) İbn Sinâ**, Beyrut 1998, s. 10; İbn Sinâ, **Edhaviyye**, (Felsefe ve Ölüm Ötesi adıyla çev.: Mahmut Kaya), Birinci Basım, İstanbul 2011, s. 15.

⁴⁶ Aygün Akyol, “Fârâbî ve İbn Sînâ'ya Göre Meâd Meselesi” **Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 2010/2, c. 9, sayı: 18, s. 127.

Ebû Mansûr el-Mâturîdi *Sâd*, 38/28 ayetine getirdiği yorumda kıyametten sonra topluca dirilme ve mahşer yerinde hesap vermek üzere toplanma olmasaydı Yüce Allah, itaatkârla isyankârı eşit tutma yönünden adaletsiz bir konuma taşınmış olurdu⁴⁷ diyerek adil yargılamayı ortadan kaldıran reenkarnasyon düşüncesine set çekmektedir.

Reenkarnasyonda topluca dirilme ve mahşerde ilahi huzurda toplanarak adil yargılanma işlemi olmadığı gibi, bedensel haşır de sıkıntıya girmektedir. Reenkarnasyon yoluyla hayvan, bitki, insan bedeni gezmiş bir ruhun girdiği bedenlerden hangisi ahirette hesaba çağrılacak. Kısaca reenkarnasyon düşüncesi ahiret inancını ortadan kaldırmaktadır.

Kur'an zerre kadar hayır işleyenlerin ödüllendirileceğini, zerre kadar şer işleyenlerin de cezalandırılacağı⁴⁸ duyurarak adaletin en küçük birime kadar uygulanacağı garanti etmektedir. Kimi insan zengin doğar, kimi insan sonradan zengin olur, kimisi fakir doğar, kimisi sonradan fakir olur, kimisi hasta doğar, kimisi sonrada hasta olur. Yüce Allah canlıları insanlar, hayvanlar bitkiler âlemi içerisinde çeşitlendirmiştir. Bu kadar çeşitliliğin varlığı Yüce Allah'ın adaletsizliğine yorumlanamaz. Her insan kendi konumundan sorumludur. İnsanlar akli ve gücü oranında ahiret için yatırım yapma fırsatına sahiptir. Bu fırsatı hayır veya şer alanında kullanma yetkisine sahiptir. Zerre kadar hayır işleme veya zerre kadar şer işleme fırsatının verilmesi noktasında Yüce Allah'ın adaleti başlar. Canlıların farklı konumlarda yaratılması da sınav sırrının boyutlarından bir boyut olarak değerlendirilebilir.

İçerik olarak İslâm'ın ruhuna ters düşen Reenkarnasyon inancı daha çok Hindistan'da yaygındır. Çünkü burada reenkarnasyon inancı ile kast sistemi sayesinde herkesin kaderine razı olduğu bir dini yapı kabul edilmekte ve hayatın tamamı bir imtihan süreci olarak değerlendirilmektedir. Bu sistem dünyadayken sınıfını değiştiremeyen insanlara yeniden dünyaya geldiğinde daha üst tabakaya yükselebilmek fırsatı vermektedir. Böylece dünya yaşamında mevcut düzene isyan etmeden yaşamak, dini inançlarından bir parça haline gelmektedir.⁴⁹ Bu yüzden olmalı ki reenkarnasyon, Hindu dininin inanç esaslarından, eğer bir kimse Reenkarnasyona inanmazsa Hinduizm dininden çıkar.⁵⁰

⁴⁷ Mâturîdî, *Te'vilâtü Ehli's-Sünne*, tahk.: Fatma Yusuf el-Haymi, Menşuratü Mervan Rıdvan Daûbûl, 1.baskı, Beyrut 2004, c.V, s. 268, c.IV, s. 206.

⁴⁸ Zilzâl, 99/7-8.

⁴⁹ Temel Yeşilyurt, "Reenkarnasyon/Tenasüh Düşüncesi", *Kelam el-Kitabı*, Grafiker Yayınları, 2.baskı, Ankara 2012, s. 702.

⁵⁰ Günay Tümer, *Birüniye Göre Dinler ve İslâm Dîni*, Ankara 1975, s. 85.

Reenkarnasyon sömürüye açık bir yapıya sahiptir. Çünkü bu inanç zulmü, baskıyı bir yaratılış olayı olarak ortaya koymakta, zalimlere ve emperyalistlere karşı direniş hareketlerinden caydırmaya yönelik içerik taşımaktadır.⁵¹

Yukarıda reenkarnasyon inancı ile kast sistemi sayesinde herkesin kaderine razı olduğu bir dini yapıdan söz etmiştik. Şimdi Hint toplumlarındaki kast sistemini kısaca inceleyerek konunun daha rahat anlaşılmasını sağlayalım. Bu sisteme göre toplumun her bireyi için tespit edilmiş bir derece vardır. Onlar toplumu beş kategoriye ayırırlar:

- a) Din adamları (Brahmenler)
- b) Yöneticiler ve askerler (Kşatriyalar)
- c) Tüccar esnaf ve çiftçiler (Vaisyalar)
- d) Hizmetçiler (Südralar)
- e) Paryalar (toplum dışı sayılanlar)

Yukardaki dört sınıftan din adamları Brahma adındaki tanrının **ağzından**, yöneticiler ve askerler **kollarından**, tüccar esnaf ve çiftçiler **midesinden**, hizmetçiler **ayaklarından** yaratılmıştır. Eğer bir kişi beden değiştirmeye kadar bulunduğu sınıfa sabrederse daha üst bedenlere geçebilir. Bu sistemde en alt derece fakirliktir, fakir bu durumuna sabretmek zorundadır. Çünkü fakirlik onun kaderidir. Kişinin gelecek hayatında daha üst kasta geçmesi için bu hayatında kendisine yüklenen sorumlulukları yerine getirmek zorundadır.⁵² Bu felsefenin arka planında, adaletsiz bir şekilde kurulmuş en alt tabakadaki sosyal sınıfların kendilerini sömürenlere karşı başkaldırmamaları için sizin sınıfınız tanrısal kökenli bir kaderdir anlayışını ön plana çıkararak bu alanda doğacak olumsuzlukları ve ayaklanmaları önlemek asıl hedef olabilir.

Reenkarnasyon, adaletsizliği önlemek için çözüm aracı olamaz. Çünkü reenkarnasyonun kendisi adaletsizliğe uğrayanları savunmak için değil onların ayaklanmalarını önlemek için üretilmiş hayal ürünü saçmalıklar yumağıdır.

5. Reenkarnasyonun Türkiye Ayağı

Türkiye’de faaliyet gösteren bazı ruhçu akımlar Kur’an’da reenkarnasyonun olduğunu savunmakta ve kitaplar yayınlamaktadır. Bu bağlamda kitap yazan bazı ruhçu yazarlar, peygamberlerin Allah tarafından gönderilmediğini, onların Ruhsal İdare Mekanizması (RİM) tarafından gönderildiğini iddia ederler. Bu iddianın uzantısı olarak mutlak bir varlık olan Allah’ın nisbi bir varlık olan insana hitap etmesi düşünülemez. Bu

⁵¹ Veysel Güllüce, *Kur’an Işığında Reenkarnasyon*, Rağbet Yayınları, İstanbul 2004, ss. 159-160.

⁵² Adnan Bülent Baloğlu, *İslâm’a Göre Tekrar Doğuş Reenkarnasyon*, Ankara 2001, s. 76; Ali İhsan Yitik, “Hinduizm”, *Yaşayan Dünya Dinleri*, 3.baskı, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2010, s. 288.

durumda Allah'la peygamber iletişime geçemeyeceğinden, Kur'an Allah sözü olamaz şeklinde saçma iddialar ortaya atarlar. Bu akımlar Allah için kullanılan Kur'an'daki "biz" kelimesini RİM anlamında yorumlarlar.⁵³ İnsan bedenlerini nasıl ruhlar yönetiyor sa, dünyayı da yöneten RİM denilen Yüce Ruhlar vardır. Kâinatı sevk ve idare etmenin sonu olmadığı gibi ruhların tekâmülünün de sonu yoktur.⁵⁴ Reenkarnasyon felsefesindeki Ruhsal İdare Mekanizması ve Ruhsal Plan görüşlerini ilk ortaya atan Bedri Ruhselman bir taraftan Allah'ın görev verdiği RİM'in diğer bir ifadeyle terfi etmiş ruhların dünyayı yönettiğini savunurken diğer taraftan ruhların dünyaya inmeden önce eşit düzeyde olduğunu iddia etmektedir.⁵⁵

Reenkarnasyon inancını savunanların Kur'an'daki bazı ayetleri kendi bağlamından kopararak reenkarnasyona işaret ediyor iddialarında bulunmaları sağlam dayanaklı değildir. Şimdi Ruh ve Madde Yayınları arasında çıkan Sadi Çaycı'nın, "Ruhçuluğa Göre Kur'an Öğretisi" isimli kitabından reenkarnasyona delil gösterilen bazı ayetleri inceleyelim:

*1-Allah'ı nasıl inkâr edersiniz? Siz henüz dünya hayatına gelmemiştiniz, sizi dünyaya getirdi. Sonra ecellerinizi gelince, sizlerin ölümlerinizi gerçekleştirecek. Sonra yine diriltecek. Sonra da onun huzuruna götürülüp hesaba çekileceksiniz.*⁵⁶

Yukarıdaki ayette geçen "iki kere ölme ve dirilme" sözcükleri ruhların bedenden bedene geçmesi anlamına gelmemektedir. Ayeti Kur'an bağlamı içerisinde şöyle değerlendirebiliriz:

Yüce Allah inkârcıları uyarmakta onları topraktan yaratarak hayat kazandırdığı gibi, onları tekrar öldüreceğini, kıyamette de tekrar diriltilerek huzuruna çağıracağını ve hesaba çekeceğini bildirmektedir. Ayette geçen ölü varlıklar halinde idiniz (كُنْتُمْ أَمْوَاتًا) ifadesiyle "siz henüz dünya hayatına gelmemiştiniz" anlamı kastedilmektedir. Kur'an'daki "ölü toprak"⁵⁷ ölü ülke"⁵⁸ "onlar ölüdürler diri değildirler"⁵⁹ ayetlerinde de ölüm sözcüğü hayatta olmayan anlamına kullanılmıştır.⁶⁰ Bu ayetlere reenkarnasyon anlamı yükleyemeyiz. Tefsirlerde de ilgili ayetlere böyle bir anlam yüklenmemiştir, "ölü varlıklar

⁵³ Çaycı, *Ruhçuluğa Göre Kur'an Öğretisi*, 48, 50, 52-54, 109, 142.

⁵⁴ Ruhselman, *Ruh ve Kâinât*, Gayret Kitabevi, İstanbul 1946, c.III, s. 1031.

⁵⁵ Ruhselman, *Ruh ve Kâinât*, Gayret Kitabevi, İstanbul 1946, c.III, s. 674.

⁵⁶ Çaycı, *Ruhçuluğa Göre Kur'an Öğretisi*, Ruh ve Madde Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 1989, s. 101; Bakara, 2/28: كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَكُنْتُمْ أَمْوَاتًا فَأَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمَيِّتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

⁵⁷ Yasin, 36/33.

⁵⁸ el-Furkan, 25/49.

⁵⁹ En-Nahl, 16/21.

⁶⁰ Zemahşeri, *Keşşaf*, , tahk.: Adil Ahmed Abdulmevcud vd., Riyad 1998, c.I, s. 249.

halinde idiniz" ifadesi de insanın ilk yaratılışı olarak anlaşılmıştır. Yâni başlangıçta sizi hiç yokken yaratan Allah'tır denilmiştir.⁶¹ Türkiye Diyanet Vakfı'nın mealinde şu ifade mevcuttur: Bu ayette insanın ilk yaratılmasından önceki hâline "ölü" denilmesi bazıları'nın iddia ettikleri gibi Reenkarnasyon ile ilgili değildir. Ayette insan hayatının üç safhası anlatılmıştır. Yoktan yaratılma, ölüm, ahirette tekrar diriltirme.⁶² Yaratılmış tüm varlıkların zamanı gelince ölmeleri doğaldır. Çünkü Yüce Allah'tan başka ölümsüz, kalıcı varlık yoktur. Kuranikerim'de Allah Teâlâ: "Sura üflenir, Allah'ın dilediği kimseler dışında, göklerdeki herkes ve yerdeki herkes ölür. Sonra ona bir daha üflenir, bir de bakarsın onlar kalkmış bekliyorlar,"⁶³ diye buyurarak öldükten sonra dirilişin gerçekliğini bizlere öğretmekte ve hesaptan kaçış yok, herkes hesap için onun huzuruna toplanacaktır⁶⁴ diyerek de hesabın gerçekleşeceğine işaret etmektedir. Yine Kur'an'da ahiretin varlığına dair deliller reenkarnasyon iddialarının batıl olduğuna işaret etmektedir. Bu ayetlerden birkaç örnek verelim:

Fakat ahiretin olacağına dair kendilerine peygamberler aracılığıyla arka arkaya ilim ulaşmaktadır. Doğrusu onlar bundan şüphe içerisindedirler, daha doğrusu onlar, ahiretten yana kördürler, delillerini anlayamazlar.⁶⁵

Kur'an ahiretin varlığını ispat için göklerin ve yerin ve bunlarda bulunan varlıkların yaratılış harikalarını, hikmetlerini düşünmeye kavramaya çağırarak onları incelememizin önemine işaret eder. Çünkü kâinat Allah'ın kitabıdır, evrenin bir parçası olan insanın iyi düşündüğü takdirde, onda Allah'ın zati ve sübuti sıfatlarını, hatta ahiretin varlığına dair delilleri bile bulması mümkündür.⁶⁶

İkinci yaratılışın ahirette olduğunu bildiren ayetler de reenkarnasyon iddialarının batıl olduğuna işaret etmektedir.

"Allah, kıyamet gününde mahlûkatı tekrar yaratacaktır. Muhakkak ki Allah her şeye kadirdir."⁶⁷

Ahireti inkâr edenlerin ikinci dirilişi inkâr etmeleri gerçekten şaşılacak bir durumdur.⁶⁸ Dilerse sizi ortadan kaldırır ve yerinize yeni bir yaratılmışlar topluluğu getirir.⁶⁹

⁶¹ Elmalılı Hamdi Yazır, **Hak Dini Kur'an Dili**. İstanbul ts, c.1, s. 285-288.

⁶² T.D.V., Kur'an-ı Kerim ve Açıklama Meali, Ankara 1993, s. 4.

⁶³ Ez-Zümer, 39/68.

⁶⁴ el-Kehf, 18/47.

⁶⁵ En-Neml, 27/66.

⁶⁶ el-Sad, 38/75; Hicr, 15/28; Tin, 95/4.

⁶⁷ el-Ankebut, 29/20.

⁶⁸ Er-Ra'd, 13/5.

Cennete varis kılınan insan ikinci dirilişten sonra hesaba çekilmekte, ardından da güzel kokularla donatılmış cennete gönderilmektedir.⁷⁰

Yüce Allah inkârcıları yeniden diriltip mahşer yerine topladıktan sonra onlara, hani yeniden dirilmeye inanmıyordunuz bakın şimdi karşımdasınız diyecektir.⁷¹

Reenkarnasyonun olmadığına işaret eden ayetleri şöyle sıralayabiliriz:

- 1) Ölenlerin dünyaya yeniden gönderilme ve terk ettikleri amelleri işleme isteklerinin kabul edilmediğini bildiren ayetler,⁷²
- 2) Yüce Allah'ın huzurunda hesap vermenin zorluğunu görenlerin dünyaya geri döndürülme taleplerinin kabul edilmeyeceğini bildiren ayetler,⁷³
- 3) Cehennem azabını gördükten sonra dünyaya geri gönderilme isteklerinin kabul edilmeyeceğini bildiren ayetler,⁷⁴
- 4) İkinci surdan sonra topluca haşirin olacağını,⁷⁵ cennetliklerin bir daha ölüm tatmayacağını,⁷⁶ inkârcıların da cehennemde ölmeyeceklerini,⁷⁷ bildiren ayetler.

Görüldüğü gibi ayetlerin hepsi kendi içerisinde tutarlı bir yapı içerisinde olup reenkarnasyonla ilişkilendirilmesi mümkün gözükmemektedir. Tekâmül için kâfirlerin dünyaya geri dönme istekleri Kur'an tarafından reddedildiğine göre, Kur'an'da tekâmül felsefesine dayanan reenkarnasyona yer yoktur. Ayrıca reenkarnasyon inancına göre, birinci bedenle cinayet işlemiş bir kişinin ikinci bedende itaatkâr yaşantıyı seçmiş olması caninin affa uğramasını gerektirir. Bu da Kur'an'ın suç ve ceza prensibine aykırı olduğu gibi infafla da bağdaştırılamaz. Birinci bedenle işlenen nefret uyandıran suçların ikinci bedende affedilme ihtimali varsa, böyle bir adaletsizlik suçların artmasını teşvik eder. Birinci bedende yaşadıklarını hatırlamayan ruhun ikinci bedende ıslah ve tekâmül yolunu seçmesi tesadüflere bırakılmaktadır. Reenkarnasyonun imkânsızlığını genetik bilimi de ispatlamış durumdadır. Gen araştırmaları çocuğun ruh ve kabiliyet açısından anne ve babasına benzerliğini ifade etmektedir. Yine onlar göz ve cilt renginden kan grubuna

⁶⁹ el-Fatır, 35/16.

⁷⁰ Muhammed, 47/6.

⁷¹ el-Kehf, 18/48.

⁷² el-Mü'minûn, 23/99-100; el-Fâtır, 35/37; el-Münafikûn, 63/10; el-Vâkıa, 56/83-87.

⁷³ el-A'raf, 7/53.

⁷⁴ Ez-Zümer, 39/58; el-En'âm, 6/27-28 el-Mü'minûn, 23/107-108; el-Bakara, 2/167; eş-Şuarâ, 26/102; ez-Zuhruf, 43/77.

⁷⁵ Yâ-sîn, 36/51.

⁷⁶ el-Duhân, 44/56.

⁷⁷ Ta-ha, 20/74.

kadar anne-babadan izler taşımaktadır.⁷⁸ Yine tek yumurta ikizlerinin fiziki yapı yönüyle ve ruhen birbirine yakın davranışlar sergilemeleri reenkarnasyon iddialarının asılsızlığına işaret etmektedir. Bu duruma göre, bir Hindu'nun sınıf değiştirerek üst sınıflara geçmesi de gen yasasına aykırı ve saçma bir iddiadır.

Reenkarnasyon inancının etkisinde kalarak, bu siyah kedi benim ölmüş annemin ruhunu taşımaktadır çünkü onu her oksadığımda ağlıyor diyen⁷⁹ kişilerden tutun da kediyi şeytana benzettikleri için öldürmeye teşebbüs eden satanistlere varıncaya kadar,⁸⁰ bu tür inanç taşıyanların hepsi batıl inanç batağına girmiştir. Sadi Çaycı'nın reenkarnasyon anlamı yüklediği ikinci ayet:

*2- İnsanların hepsi topluca Allah'ın huzuruna çıkacaktır, o gerçek olarak bunu vadetmiştir. Şüphesiz O, başlangıçta Mahlûkları yoktan yaratır, öldükten sonra onları tekrar diriltir. Diriltir ki iman edip makbul ve güzel işler yapanları, adaletleri sebebiyle ödüllendirsin. Kâfirlere ise, dini inkâr ettikleri için, içecek olarak kaynar su ve gayet acı bir azap vardır.*⁸¹

Yukarıdaki ayette de reenkarnasyon değil, insanların topluca Yüce Allah'ın huzuruna çıkarak hesap verecekleri, takva sahibi insanların cennetle ödüllendirilecekleri, inkârcıların ise cehennemle cezalandırılacaklarına işaret edilmektedir. Sadi Çaycı'nın reenkarnasyon anlamı yüklediği üçüncü ve dördüncü ayetler:

3- Elleri boyunlarına bağlı olarak cehennemden dar bir yerine atıldıkları zaman oracıkta yok olmayı isterler. Ama o zaman onlara denecek ki: "Bugün bir defada yok olup gitmek için değil, defalarca yok olup gitmek için yakarın, bakalım!"⁸² Ruhçular bu ayeti ruhun tekâmülü için onun çeşitli hayatlar yaşaması gerekecektir şeklinde anlamaktadır.⁸³

⁷⁸ Edward Edelson, Gregor Mendel, **Genetiğin Temelleri (Gregor Mendel, and the roots of genetics)**, çev.: Füsun Baytok, 3. Basım, Tübitak, Ankara 2002, s. 42-43; Anonim, **Temel Britannica**, Ana Yayıncılık A.Ş., İstanbul 1992, c.IX, s. 282.

⁷⁹ İbn'ü-Cevzî, Ebül-Ferec Cemâlüddîn Abdurrahmân b. Ali b. Muhammed el-Bagdâdî, **Telbisü İblis**, tahk.: Ahmed b. Osman el-Mezid, 1.baskı, Riyad 2002, c.II, s. 479.

⁸⁰ Bazı satanistler kediyi şeytana benzettikleri için onu öldürmeyi tercih etmektedirler. Satanistlerin nihai hedefi eninde sonunda şeytanı da ortadan kaldırıp dünya üzerinde mutlak gücü ve hâkimiyeti ele geçirmek olduğundan, kediyi kurban etmek suretiyle bunu sembolik olarak gerçekleştirmiş oluyorlar. Ahmet Güç, **Satanizm Şeytana Tapınmanın Yeni Adı**, Diyanet İşleri Bakanlığı Yayınları, Ankara 2004, s. 262.

⁸¹ Çaycı, **age**, s. 101; Yunus, 10/4.

⁸² Çaycı, **age**, s. 105; Furkan, 25/13-14: *وَإِذَا أَلْفُوا مِنْهَا مَكَانًا صَبِيحًا مُفْرَنِينَ دَعَوْا هُنَالِكَ ثُبُورًا لَا تَدْعُوا الْيَوْمَ ثُبُورًا وَاجِدُوا وَادْعُوا ثُبُورًا كَثِيرًا*

⁸³ Çaycı, **age**, s. 105.

4- Onlar cehennemde, “Ey Rabbimiz! Bizi buradan çıkar ki dünyada iken işle-mekte olduğumuzdan başka ameller, salih ameller işleyelim” diye bağışırlar. (Onlara şöyle denilir:) “Size, düşünüp öğüt alacak kimsenin düşünüp öğüt alabileceği kadar ömür vermedik mi? Size uyarıcı da gelmişti. Öyle ise tadın azabı. Çünkü zalimler için hiçbir yardımcı yoktur.”⁸⁴ Dikkat edilirse Sadi Çaycı'nın reenkarnasyon anlamı yüklemeye çalıştığı 3 ve 4 numaralı ayetler, cehenneme düşmüş, pişman olmuş, oradan çıkışın yollarını arayan fakat çıkışa yol bulamayan inkârcıların feryatlarını yansıtmakta olup reenkarnasyonla ilgisi yoktur. Yaşar Nuri Öztürk de Sadi Çaycı gibi 4 numaralı ayeti reenkarnasyonla ilişkilendirmektedir. Bu arada kısaca Yaşar Nuri Öztürk'ün görüşüne de yer verelim. O, dördüncü ayetle ilgili yorumunda şöyle diyor: “Denilebilir ki bu ayetin muhatabı olmak bakımından dünyada 25 yıl kalanla 100 yıl kalan aynı tutulamaz. Geri dönüşe ret cevabı verilebilmesi için dünyada kalışın” öğüt alanın onu alması için gerekli bir süreyi bulması lâzımdır” Kur'an bunu ömür kavramını ortaya koyarak açıklıyor ve ömür kavramını da insanın tekâmülünü tamamlaması için gerekli süre olarak kullanıyor. Sürenin dünyaya kaç kez gelmekle tamamlanacağını Cenabı Hak bilir. Kişinin mahşer sabahı işte bu sürenin tamamlanması sonunda görecektir”⁸⁵

Yaşar Nuri Öztürk'ün yukarıdaki ayetle ilgili yorumu Kur'an'ın verileriyle örtüşmeyen zorlama bir iddiadır. Bu iddianın Kur'an'la örtüşmediğini kısaca şöyle açıklayabiliriz:

Yüce Allah, insanı ilahi mesajlardan sorumlu olma yaşına ulaştırmışsa, hatta ona daha uzun bir ömür bağışlamışsa, o insan Allah Teâlâ'ya yaptıklarının hesabını vermek zorundadır. İnsan bu süreyi iyi kullanıp ilahi mesajlardan öğüt alabilir, peygamberlerin öğretilerinden yararlanabilir. Ayrıca Allah'ı bulabilecek kadar bir alt yapıya sahip nitelikte yaratılan insan, aklını kullandığı zaman kısa bir ömür dilimi içinde bile yaratıcının öğütlerini kavrayabilecek ve onu uygulayabilecek düzeye ulaşabilir. Daha uzun bir ömür dilimi içinde bunu rahatlıkla yapabilir. Değil kısa bir ömür, kendilerine uzun ömür verilmiş inkârcılar aslında ilahi öğütlere ve peygamberlerin tebliğlerine kulak vermeleri gerekirdi. Böyle bir fırsatı kaçırmak cehenneme düştükten sonra onların cehennemden çıkış yolları aramaları boşuna bir çabadır. Artık oradan kurtulma şansları yoktur. Görüldüğü gibi ilgili ayetlerden reenkarnasyon anlamı çıkarmak tutarlı gözükmemektedir.

⁸⁴ Çaycı, *age*, s. 101; Fâtır, 35/37: وَهُمْ يَصْطَرِحُونَ فِيهَا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحاً غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلْ أَوَلَمْ نُعَمِّرْكُم مَّا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَن تَذَكَّرُ {37} وَجَاءَكُمُ النَّذِيرُ فَذُوقُوا فَمَا لِلظَّالِمِينَ مِن نَّصِيرٍ

⁸⁵ Yaşar Nuri Öztürk, *Kur'andaki İslam*, 20.baskı, İstanbul 1997, s. 153.

Yaşar Nuri Öztürk'ün reenkarnasyona delil olarak aldığı ayetlerden biri de Nahl,16/70 ayetidir.⁸⁶ Şimdi bu ayetin de reenkarnasyonla bağlantılı olmadığını kısaca inceleyelim:

Sizi yaratan Allah, günü gelince de öldürecektir. İçinizden kimileri, önceleri bilgi edinebilme düzeyinde iken ömrün o en zor dönemine ulaştığında bildiği şeyi de unutacak düzeyde yaşlanır. Gerçek şu ki Allah, her zaman kudretli olan yegâne ilim sahibidir!⁸⁷ Bu ayetle anlam yönünden örtüşen diğer bir ayette insanlar başlangıçta zayıf bir yapıda iken daha sonraları güçlülük aşamasına ulaşır daha sonra bu gücünü kaybederek ihtiyarlık dönemine girer. Sadece Yüce Allah güç ve bilgi düzeyini muhafaza eder.⁸⁸

Dikkat edilirse ayetler reenkarnasyonu anlatmamakta, insanın ölümlü oluşuna, onun hayatında güçlü dönemlerin bulunabileceği gibi, zayıf dönemlerin de kaçınılmaz olacağına dikkat çekmektedir. İnsanı ilk defa yaratan ve eceli gelince öldürecek olan Yüce Allah'tır. İnsanlar arasından bazı kişiler ileri düzeyde yaşlandıkları zaman "erzelil-umr", yaşlanmanın getirdiği bedensel zayıflıklar ve sorunlar nedeniyle önceden bildiklerini de bilemez hale gelirler. Zemahşerî, erzelil-umr'u bunama hali olarak tercüme etmiştir.⁸⁹ Diğer bir ayette de "erzelil-umr" kavramının yaşlılık durumuna işaret ettiği görülmektedir. Bu kavramın geçtiği ayete de kısaca göz atalım:

Ölü topraktan yağmurun etkisiyle çıkan bitki örneklerinde de görüldüğü gibi, Yüce Allah insanı da cansız topraktan yaratmıştır. İnsan, anne bünyesinde çeşitli aşamalardan geçerek zamanı gelince doğar, çocukluk ve delikanlılık çağını da geçtikten sonra onlardan kimileri ölür, kimileri de akıl ve beden yönünden çocuklaşarak "erzelil-umr" diye ifade edilen ileri derecede yaşlanma aşamasına ulaşır hatta eski bildiklerini de unuttur.⁹⁰ Bu ayette de insanın hayatın çeşitli basamaklarından geçtiğine, nihayet yaşlılık aşamasına ulaştığına dikkat çekerek ahireti hatırlatmakta olup ilgili ayetin reenkarnasyonla bağlantısı yoktur.

Kur'an'daki ahiret motifleri ile reenkarnasyon anlatıları asla uyuşmamaktadır. Çünkü tenasüh inancına göre ölüm ve diriliş bu dünyada bireysel olarak gerçekleştiği ve gerçekleşmekte olduğu iddia edilmektedir. Kur'an'a göre ikinci diriliş kıyametin kop-

⁸⁶ Yaşar Nuri Öztürk, örnek olarak verdiğimiz ayete reenkarnasyon anlamı yüklemektedir. Bkz. Öztürk, **Kur'andaki İslam**, 20.baskı, İstanbul 1997, s. 282.

⁸⁷ En-Nahl,16/70.

⁸⁸ Er-Rum, 30/54.

⁸⁹ Zemahşeri, **Esasu'l-Belağa**, tahk.: Muhammed Basil Uyunu es-Sud, Daru Kütübi'l İlmiyye, Beyrut 1998, s. 350.

⁹⁰ El-Hac, 22/5.

masından sonraki bir zaman diliminde top yekûn gerçekleşecektir. ⁹¹ Kur'an'a göre bu dünya sınav alanı, ahiret yurdu ise ödül ve cezanın karşılığının görüleceği yerdir. ⁹² Tenasüh inancında ise hesap, kitap, haşir, ceza gibi ahirete ilişkin yönler bulunmaz. ⁹³ Ahiret inancı akli ve nakli sağlam delillere dayanmasına rağmen tenasüh inancının sağlam dayanağı yoktur. ⁹⁴

Dikkat edilirse Sadi Çaycının reenkarnasyona delil aldığı üçüncü ayet cehennem düşen kişilerin oradan kurtulmak için çare aradıklarını dile getirmekte, Çaycı ve Öztürk'ün delil aldığı dördüncü ayet ise cehenneme düşen kâfirlerin dünyaya geri dönme isteklerinin reddedildiğini, kendilerine dünyada verilen kısa sürenin bile yeterli olduğunu fakat bu fırsatı kaçırdıklarına işaret etmektedir. Bu ayetlerin anlam içeriğinin reenkarnasyonla uzaktan ve yakından ilgisi kurulamamaktadır.

Sadi Çaycı'nın reenkarnasyon anlamı yüklediği beşinci ayet ise aslında ahiret inancı ile ilgili sağlam dayanaktan yoksun iddiaları eleştiren bir içeriğe sahiptir. İlgili ayeti inceleyelim:

5-Hani bir zamanlar "Ey Mûsâ, biz Allah'ı açıkça görmedikçe senin sözünle asla inanmayacağız." demiştiniz de bunun üzerine sizi yıldırım gürültüsü yakalamış, baygın düşmüştünüz. Kıvılcıma dermanımız kalmamış, sadece bakıp duruyordunuz. Bir müddet sonra adeta ölü konumundaki durumunuzdan kurtardık. Şükürünüze vesile olur diye böyle yaptık." ⁹⁵

Elmalılı Hamdi Yazır tefsircilerin bu ayette darbeye tutulmuş kişilerin öldüğünü söylemelerini eleştirmekte ve bu kişilerin ölmediğini ifade etmektedir. ⁹⁶

Dikkat edilirse bu ayet Hz. Musa'nın Allah'ı görmek isteyip de Allah'ın dağa tecellisiyle baygın düştüğü gibi, ⁹⁷ inkârcıların Hz. Musa'dan Allah'ı göstermesini istemele-ri üzerine onlar da baygın düşme sınavından geçmişler bir süre sonra ayılmışlardır. Yüce Allah'ın inkârcıları da böyle bir testten geçirmesinin sebebi, onların Yüce yaratıcıya

⁹¹ el-Mücadile, 58/6: O günde ki Allah onları cümleten diriltecektir, artık onlara neler yapmış olduklarını haber verecektir. Allah onu bir bir saymıştır, onlar ise onu unutmuşlardır. Ve Allah her şey üzerine şahittir.

⁹² En-Nahl, 16/61; el-Fâtır, 35/45.

⁹³ Âmidî, Seyfüddin, *Ğayetü'l-Merâm*, tahk.: H. Mahmud Abdülatîf, Kahire, 1391, 324.

⁹⁴ Tenasüh-reenkarnasyon olmadığını gösteren akli, ahlâkî, tecrübî ve bilimsel deliller için bkz. Güllüce, *Kur'an Işığında Reenkarnasyon*, Rağbet Yayınları, İstanbul 2004, ss. 153-158; Kırca, "İslam Dinine Göre Reenkarnasyon", *EÜİFD*, Kayseri 1986, sayı:3, s. 225 vd.

⁹⁵ el-Bakara, 2/55-56; Çaycı, age, s. 100.

⁹⁶ Bakara, 2/55-56: *وَإِذْ قُلْنَا يَا مُوسَىٰ لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّىٰ نَرَىٰ اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذْنَاكُم مِّنَ الصَّاعِقَةِ وَأَنْتُمْ تُنظَرُونَ* ثُمَّ بَعَثْنَاكَ مِنْ بَدْرِ مَوْتِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ. Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, İstanbul 1992, c.I, s. 301.

⁹⁷ el-A'raf, 7/143.

şükretmelerini sağlamak içindir. Bu olaya Nisa suresinde de işaret edilmektedir.⁹⁸ Dikkat edilirse ilgili ayetin reenkarnasyonla bağlantısı yoktur.

6. Kelamcıların Reenkarnasyon Konusundaki Görüşleri

Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, Reenkarnasyon inancı, Ebü'l-Hasan el-Eş'ârî⁹⁹ Ebû Mansûr Mâturîdî¹⁰⁰ İmam Gazalî¹⁰¹ gibi Ehl-i Sünnet'in önde gelen bilginleri ile İbn Sînâ¹⁰² ve Fârâbî¹⁰³ gibi İslam Filozofları nezdinde de kabul görmemiştir. Eş'ârî, tenâsühü kabul edenlerin İman ve İslam inançlarına aykırı yol izlediklerine örnekler vermektedir. Ona göre bu inancı tercih edenler, ahireti inkâr etmektedirler. Çünkü onlardan bir kısmı, cennet ve cehennem bu dünya ile ilişkilendirmekte, içki, zina ve diğer birçok haramı helal saymaktadırlar.¹⁰⁴ Müteahhirîn Kelamcılarında Fahreddin er-Râzi de reenkarnasyona karşı çıkmakta ve şöyle demektedir:

Ruh başka bedenleri kabul etmez, eğer kabul etseydi iki ruhun bir bedende birleşmesi gerekirdi bu da imkânsızdır. Eğer bizim ruhumuz başka bir bedende daha önce var olsaydı bizim bunu hatırlamamız gerekirdi.¹⁰⁵ Esas itibariyle bütün semavi dinler reenkarnasyonu reddetmiştir. Bununla birlikte bu dinlerin taraftarları arasında çevresel ve kültürel inançların etkisiyle bazı fırka ve grupların tenasüh inancına sahip oldukları görülmektedir. Bağdadî (ö.429/1037), İslam düşüncesi içinden tenâsuha inanan gruplar arasında Beyaniyye, Cenahiyye, Hattabiyye ve bazı aşırı Şii fırkaları ile Mu'tezile'den Ahmet b. Habit ve Ahmet b. Banus'u saymaktadır.¹⁰⁶

Adudüddin el-İcî'nin tasnifine göre Mutezile Mezhebi'nin 13. Fırkasından sayılan Hadebiyye Mezhebin'de, tenasüh inancı vardır. Bu inançta her canlının mükellefiyetine yer verilmektedir.¹⁰⁷ Seyyid Şerif Cürçânî'nin (ö.816/1413) verdiği ek bilgiye göre

⁹⁸ En-Nisa, 4/163.

⁹⁹ Eş'ârî, Ebü'l-Hasan Ali b. İsmail, **el-İbane An-Usulî'd-Diyane**, tahk.: Beşir Muhammed Uyûn, 3. Baskı, Mektebetü Darî'l-Beyan, Dimaşk 1990, s. 136-137, 156.

¹⁰⁰ Mâturîdî, Ebû Mansûr Muhammed İbn Muhammed, **Te'vîlâtü Ehli's-Sünne**, tahk.: Fatma Yusuf el-Haymi, Menşuratü Mervan Rıdvan Daûbûl, 1.baskı, Beyrut 2004, c.V, s. 268.

¹⁰¹ Gazzâlî, Hüccetü'l-İslâm Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Ahmed, **el-İktisad Fi'l-İtikad** (Hazırlayanlar İ. Agâh Çubukçu, Hüseyin Atay), Ankara 1962, s. 182.

¹⁰² Mustafa Galip, **Mevsua (3) İbn Sînâ**, Beyrut 1998, s. 10; İbn Sînâ, **Edhaviyye**, (Felsefe ve Ölüm Ötesi adıyla çev.: Mahmut Kaya), Birinci Basım, İstanbul 2011, s. 15.

¹⁰³ Aygün Akyol, "Fârâbî ve İbn Sînâ'ya Göre Meâd Meselesi" **Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 2010/2, c. 9, sayı: 18, s. 127.

¹⁰⁴ Eş'ârî, Makalatu'l-İslamiyyin, thk. Muhammed Muhyiddin Abdulhamid, Beyrut 1990, c.I, 78.

¹⁰⁵ Fahreddin Râzî, **Kitabu'l-Muhassal**, Kahire 1991, ss. 546-548.

¹⁰⁶ Bağdadî, Abdulkâhîr b. Tâhîr b. Muhammed (ö.429/1037), **Mezhepler Arasındaki Farklar** el-Fark Beyne'l-Fırak, çev. E. Ruhi Fıglalı, Ankara 1991, s. 209, 215, 282; Temel Yeşilyurt, "Reenkarnasyon/Tenasüh Düşüncesi", **Kelam el-Kitabı**, s. 703, Grafiker yayınları, 2.baskı, Ankara 2012.

¹⁰⁷ İcî, **el-Mevakıf fi İlmi'l-Kelam**, Alemü'l-Kütüb, Beyrut ts, s. 417.

Hadebiyye mezhebinin kurucusu Fazl el-Hadebi'nin (ö.257 /872) tenasüh görüşü diğer tenasüh inançlarından farklı bir biçimde şöyle anlatılmaktadır:

Allah bütün canlıları başka bir dünyada akil ve baliğ olarak yaratmış, onları kendi varlığını anlayacak düzeyde bilgilendirmiş, onlara nimetler vermiş, nimetlerine karşı da şükürle mükellef tutmuştur. Fakat bu canlılardan bir kısmı itaat ederek cenneti hak etmiş orada bırakılmış, bir kısmı da isyan ederek cehennemi hak etmiş orada bırakılmıştır. Bu canlılardan bir kısmı da farklı boyutlarda günahlar işlemiştir. Allah günahkâr canlıları dünyaya göndermiş, bunları günahlarının azlığına veya çokluğuna göre canlı türüne dönüştürmüştür. Bunlardan bir kısmını insan yapmış, onların güzellik ve çirkinliklerini de günahları oranında belirlemiştir, bir kısmını da hayvan yapmıştır.¹⁰⁸

7. Reenkarnasyon İnancının İslâm'da Olmadığına Dair Deliller:

Reenkarnasyon inancı bizim ahiret inancımızla çelişiyor. Çünkü bu inanç yeniden topluca dirilişi, ahirette hesaba çekilmeyi, orada insanların sorgulanmasını, cennet ve cehennemi iptal etmektedir.

Evrenin kozmolojik düzeninin yıkılması anlamına gelen kıyamet koştuktan sonra, tüm canlıların ölümü üzerinden bilinmeyen bir süre geçecek ve ikinci diriliş başlayacaktır. İnsanların hepsi topluca yeniden diriltilecekler, mahşer yerinde ilahi huzurda sorgulamadan geçecekler, onların dünyadaki iyilik ve kötülüklerine göre mutlu ya da mutsuz süreç başlayacaktır. Mutlu süreç cennette, mutsuz süreç cehennemde devam edecektir.¹⁰⁹ Hesap vermek üzere topluca Yüce Allah'ın huzurunda toplanmak yevmü'l-cem',¹¹⁰ kavramıyla ifade edilmektedir. Toplu diriliş ve toplu hesap reenkarnasyon inancını iptal etmektedir.

“Dünya hayatı, geçicidir.”¹¹¹ İnsanın bu dünyada yaratılış sebebi de imtihandır. Her doğan mutlaka ölecektir.¹¹² Ölüm ilahi bir gerçek olduğu gibi, ikinci diriliş de ilahi

¹⁰⁸ Cürçânî, **Şerhu'l-Mevâkıf ve maahu Haşiyete's-Siyalkuti ve'l-Halebi ala şerhi'l-mevakıf**, tahk.: Mahmud Ömer Dimyati, Beyrut 1998, c.VIII, s. 414-415; Krş. Bağdâdî, Abdulkâhîr b. Tâhîr b. Muhammed, **el-Fark Beyne'l-Fırak**, nşr. Muhammed Muhyiddin Abdulhamid, Beyrut ts, s. 274-275.

¹⁰⁹ el-Ankebut, 29/19; ez-Zümer, 39/68; el-Hac, 22/7; et-Tekvir, 81/7; en-Naziat, 79/13; el-Enam, 6/94; Yasin, 36/78-79; el-Fatır, 35/9; en-Neml, 27/87; el-Enam, 6/62; el-Kehf, 18/47; ez-Zilzal, 99/7-8; el-Hud, 11/105-108; el-Lokman 31/28; er-Rûm 30/19, 24, 27, 50; el-Hadîd 57/17; el-Bakara 2/259; Rahman, 55/26-27; Kasas, 28/88; Ahkaf, 46/33; Kaf, 50/44; el-Hicr, 15/92-93; el-Enbiya, 21/47; Şerafeddin Gölcük, Süleyman Toprak, **Kelâm, SÜY**, Konya 1988, s. 372; Emrullah Fatış, **Kur'an'a Göre Ahirete İmanın Önemi**, Genişletilmiş ve gözden geçirilmiş 2. baskı, İstanbul 2014, s. 99.

¹¹⁰ et-Teğabün, 64/9.

¹¹¹ Âl-i İmran, /185; Abese, 80/22.

¹¹² Kırcı, “İslam Dinine Göre Reenkarnasyon”, **EÜİFD**, Kayseri 1986, sayı:3, s. 227; Mülk, 67/2.

bir gerçektir.¹¹³ Kur'an'a göre iki diriliş vardır.¹¹⁴ Hâlbuki reenkarnasyon algıları iki dirilişle sınırlı değildir. Reenkarnasyon mitolojilerinde ruhun yüzlerce beden gezmesine imkân verilmektedir.

Aşağıdaki ayetler ölen kişinin ruhunun kıyametten önce tekrar dünyaya dönmeceğini şöyle ifade etmektedir:

“Allah, öleceklerin ölümleri anında, ölmeyeceklerin de uykuları esnasında ruhlarını alır. Hakkında ölüm hükmü verdiği ruhu tutar, vermediği ruhu ise belirli bir süreye kadar salıverir. Doğrusu bunda düşünen kimseler için dersler vardır.”¹¹⁵

Uyuyan kişinin bedeni üzerinde ruhsal etki devam eder fakat bu etki ölümle birlikte tamamen kaybolur.¹¹⁶

Yukarıdaki ayetlerle birlikte reenkarnasyonun mümkün olmadığına en kuvvetli delil, Mü'minûn, 23/99-100 ayetleridir:

“Onlardan birine ölüm gelince”: Rabbim! Beni geri çevir, belki, yapmadan bıraktığımı tamamla, iyi işlerim” der. Hayır; bu söylediği sadece kendi lafıdır. Tekrar diriltilecekleri güne kadar arkalarında geriye dönmekten onları alıkoyan bir engel (berzah) vardır.¹¹⁷ Bu ayette geçen berzahın (engelin) anlamını Celal Kırca şöyle ifade ediyor:

“Berzah İbn Esîre göre iki şey arasında bulunan bir engeldir. Ebu Said'den rivayet edilen bir hadiste Resulullah:

“Dünya ile ahiret arasındaki şey berzaktır” buyurmuştur. Ragıb el-İsfehâniye göre iki şey arasındaki engel berzaktır. Ölüm ile kıyamet arasındaki şeye de berzah denir. Taberî'nin naklettiğine göre Mücâhid, Dahhak ve İbn Zeyd berzahı, ölüm ile yeniden diriliş arasındaki yer ve zaman olarak yorumlamışlardır. Zemahşerî, Râzî, Kurtubî, Alûsî berzahı, ölümle dünyaya tekrar dönüş arasındaki engel olarak açıklamışlardır.¹¹⁸

Celâl Kırca, yukarıdaki ayetlerden başka Reenkarnasyonun olmadığına dair aşağıdaki ayeti delil getirir:

Yıkıma uğrattığımız bir ülkeye tekrar dünya hayatı imkânsızdır; hiç şüphesiz onlar, dünyaya bir daha geri dönmeyecekler,¹¹⁹ ayeti hakkında Celâl Kırca şu açıklamaya

¹¹³ Ez-Zümer, 39/68.

¹¹⁴ Mü'min, 40/11ç

¹¹⁵ Ez-Zümer, 39/42.

¹¹⁶ Ez-Zümer, 39/42; Şeyhzâde, Muhyiddin, *Hâşiye Alâ Tefsir-i Kadî Beydâvî*, İstanbul 1283, c.IV, ss. 205-206.

¹¹⁷ el-Mü'minûn, 23/99-100

¹¹⁸ Kırca, “İslam Dinine Göre Reenkarnasyon”, *EÜİFD*, Kayseri 1986, sayı:3, s. 232.

¹¹⁹ el-Enbiya, 21/95.

yer verir: Taberî'nin naklettiğine göre Ebu Cafer'e "geri dönüşten" sorulmuş o da bu ayeti okuyarak, Allah'ın helak ettiği bir kavmin tekrar dünyaya dönüşünün mümkün olmadığını söylemiştir. Aynı kanaati Fahreddin Râzi ve Kurtubî de paylaşıyor.¹²⁰

Hesap verme günü ellerin ve ayakların¹²¹ yapılan işe şahitlik etmesi de reenkarnasyonun olmadığına işaret etmektedir. Yüzlerce beden gezmiş ruhun kaç numaralı bedeni şahitlik edecek, yüzlerce beden mahşere gidip de şahitlik mi yapacak. Dikkat edilirse reenkarnasyon aklını iyi kullanabilen kişilerin uzak duracağı bir mitolojidir.

Reenkarnasyonu kabul etmek ödül ve cezanın bu dünyada olduğunu kabul etmek olacağından Kur'an'a aykırıdır.

Kur'an bu dünyadaki ilahi sınavın sonundaki fiziki ödül veya cezanın verileceği yer olarak da ahireti göstermektedir. Buna aşağıdaki ayetleri örnek verebiliriz:

Sınav sırrının gereği olarak Allah dünya hayatını geçici olarak yaratmış,¹²² asıl sürekli ve daimi hayat için de ahireti yaratmıştır.¹²³ İnsanların, öldükten sonra tekrar dirilmelerindeki hikmet, onların bu dünyada özgür iradelerini kullanarak kazandıklarının karşılığını görmeleridir. Çünkü bu dünya ahiretin tarlasıdır. Öbür dünya ise, işlenen iyi ve kötü amellerin karşılığının görüleceği yerdir.¹²⁴ İlahi huzura çıkmanın kaçınılmaz olduğuna, salih amel işleyenlerin ödüllendirileceğine, kötü işlere yönelenlerin cezalandırılacağına insanların başıboş bırakılmayıp takip altında olduğuna ayette şöyle işaret edilmektedir:

"İnsanların hepsi Allah'ın huzuruna çıkacaktır, bu Allah'ın, gerçekleşmesi kaçınılmaz olan sözüdür. Hiç şüphe yok ki Allah, halkı önce yaratır. Sonra da inanıp iyi işlerde bulunanları, adâlet üzere ve tam karşılığıyla mükâfatlandırmak için ölümden sonra tekrar diriltir; kâfir olanlarsa, inkârlarından dolayı, içmek üzere kaynar su ve elemli bir azap vardır."¹²⁵ İnsanlar birbirinden farklı alanlarda çaba ve gayretlerini sergilemektedir. Allah yolunda çaba ve gayreti görülmeyenleri, inkâra yönelenleri dünyadaki malları kurtaramayacaktır.¹²⁶ İmanlı ile inkârcıya eşit işlem yapılmayacaktır. İmanlılar kazanacaktır. Buna ayette şöyle işaret edilmektedir:

¹²⁰ Kırca, "İslam Dinine Göre Reenkarnasyon", EÜİFD, Kayseri 1986, sayı:3, s. 233.

¹²¹ Yasin, 36/65.

¹²² el-Al-i İmran, 3/185; er-Ra'd, 13/26; el-Kasas, 28/60; er-Rahman, 55/26-27; el-Hadîd, 57/20; el-A'la, 87/16-17.

¹²³ En-Nisa, 4/77; el-A'la, 87/17; el-Mü'min, 40/39.

¹²⁴ el-Âli İmrân, 3/185.

¹²⁵ Yunus, 10/4.

¹²⁶ el-Leyl, 92/4-15.

“Zaten, bu dünyada iman etmiş olan kimse, yoldan çıkmış biriyle hiç mukayese edilebilir mi?”¹²⁷

Yüce Allah kulları için evreni yaratmış onların hizmetine sunmuş, bununla da yetinmemiş, peygamberler göndermiş, onlara kitaplar aracılığıyla, ilahi emirleri, yasakları, ibadet şekillerini öğretmiş, böylece insanın sorumsuz ve başıboş bırakılmadığını, yaptıklarının ahirette karşılığının bulunduğunu anlatmıştır. İnsanlardan bir kısmı itaatkâr, bir kısmı asi, bir kısmı hayır işlemekte, bir kısmı şer işlemektedir. Bütün bunların ahirette hesabı vardır. Kur’an bu hususa şöyle işaret etmektedir:

“Şüphe yok ki haramlardan kaçınanlar için Rableri indinde naim cennetleri vardır. Ya Müslümanları o günahkârlar gibi kılar mıyız? Ne oluyor size, Ne biçim hüküm veriyorsunuz?”¹²⁸ “İster erkek, ister kadın olsun, Yüce Allah’ın yolunda çaba gösterenlerden hiç kimsenin çabası boşa çıkartılmayacaktır.”¹²⁹

Ahireti inkâr edenler, evrenin boşuna yaratıldığını zannediyorlar. Bu nedenle de müminle kâfiri, itaatkârla isyankârı aynı kefeye koymaktadırlar. Yüce Allah böyle düşünenlere şu cevabı vermektedir:

“Ve Biz, hakikati inkâr edenlerin sandığı gibi, göğü ve yeri ve ikisi arasındaki şeyleri bir amaç ve anlamdan yoksun yaratmadık. Vay hallerine cehennem ateşindeki o inkârcıların! Yoksa inanıp doğru ve yararlı işler yapanları yeryüzünde bozgunculuk yapanlarla bir mi tutsaydık? Allah'a karşı sorumluluklarının bilincinde olanları yoldan sapmışlarla bir mi tutsaydık?”¹³⁰ Ahiret hayatında yoldan sapmışları bekleyen tehlikeler Yüce Allah tarafından şöyle ifade edilmektedir:

“Kıyamet günü o kâfirler can kaygısına düştükleri zaman bir görsen! Artık kaçacak hiç bir yerleri yoktur ve cehenneme yakın bir yerde yakalanmışlardır.”¹³¹

Kısaca ifade edecek olursak, Yüce Allah içinde bulunduğumuz evreni boşuna yaratmamış, ahirete ait fiziki ödül ve cezanın kazanıldığı sınav alanı olarak yaratmıştır. Ölüm ahiret hayatına atılan ilk adım olup ölümden sonra bir daha dünya hayatı olmayacaktır. Bu dünyanın yeniden kurularak böyle bir hayatı yaşama şansımız olmayacak, böyle bir şansın verilmesini isteyen cehennemliklerin teklifleri de reddedilecektir.

¹²⁷ Es-Secde, 32/18.

¹²⁸ el-Kalem, 68/34-36.

¹²⁹ el-Al-i İmran, 3/195.

¹³⁰ Es-Sad, 38/27-28.

¹³¹ Es-Sebe, 34/51.

Kur'an'ın verilerine göre ölen kişinin bu dünyaya geri dönme şansı olmadığı gibi, ruhların bedenler arasında gezme şansı da yoktur.

8. Reenkarnasyonun Asılsız Olduğuna Dair Aklî Deliller:

Ruh başka bedenleri kabul etmez, eğer kabul etseydi iki ruhun bir bedende birleşmesi gerekirdi bu da imkânsızdır. Eğer bizim ruhumuz başka bir bedende daha önce var olsaydı bizim bunu hatırlamamız gerekirdi.¹³² Böcek bedeninde reenkarnasyon yaşayacaklarına inananlar, böceklikten kurtulabilmeleri için geçmişlerini hatırlamaları gerekir. Aksi halde böceklikten kurtulamazlar. Değil böcek, insan bile önceki bedenle ilgili hayatını bilmemektedir. Bu bilinmeyenler üzerine kurulan tekâmül algıları mantıklı gözükmemektedir.

Reenkarnasyon inancını ne mantıkî, ne metafizik, ne de deney yoluyla kanıtlamak mümkün değildir. Bu inancı doğru sayabilmemiz için ruhun önceki bedenlerdeki hayatını hatırlaması gerekir. İnsan hiçbir şey hatırlamadığı böyle bir hayattan, niçin sorumlu olsun.¹³³

Reenkarnasyon inancı doğru olsaydı her doğan çocuğun olgun ve yetkin bir ruh yapısıyla doğması gerekirdi. Çünkü önceki hayatlarında az da olsa gelişime uğramışlardır.¹³⁴

Ruhlar evreninden gelerek ilk bedenlerde yer alacak ruhlar, olgun ve yetkin bir ruh mudur yoksa bazıları olgun bazıları olgunlaşmamış ruh mudur? Eğer hepsi olgun ve yetkin ruhlardı, onlar ilk bedenlerine tekâmül etmiş vasıfta yerleştirildi dersiniz, karma yasası gereği ruhların daha üst bedenlere taşınması gerekmez miydi? Bu vasıftaki ruhların daha alt bedenlere girmesi bir çelişkidir. Eşitliğin nasıl bozulduğunu açıklamak da zorlaşacaktır. İlk bedenle dünyaya adım atacak ruhlardan bir kısmı olgun bir kısmı da olgunlaşmamıştı, bu yüzden de bazı ruhlar birinci hayatlarında daha alt bedenlere, bazıları da daha üst bedenlere taşınma fırsatı buldular denilmesi de tutarlı değildir. Çünkü böyle bir durum Allah'ın adaletiyle uyuşmaz.

Yüce Allah insana öte dünyada sonsuza kadar yaşama hakkı vermektedir. Bu ruh göçünün çekiciliğini ortadan kaldırmaktadır. İlahi dinlerin tamamı ruh göçünü reddetmiştir. Kur'an'ın ahiret hayatıyla ilgili verilerini tenasüh veya reenkarnasyonla bağdaştırmak mümkün değildir.¹³⁵

¹³² Fahreddin Râzî, *Kitabu'l-Muhassal*, Kahire 1991, ss. 546-548.

¹³³ Turan Koç, *Ölümsüzlük Düşüncesi*, İstanbul 1991, s. 142.

¹³⁴ Turan Koç, *Ölümsüzlük Düşüncesi*, İstanbul 1991, ss. 155-156.

¹³⁵ İlyas Çelebi, "Ölüm ve Sonrası", *Kelam el-Kitabı*, Grafiker Yayınları, 2.baskı, Ankara 2012, s. 684.

Kur'an ahiretin varlığını ispat için göklerin ve yerin ve bunlarda bulunan varlıkların yaratılış harikalarını, hikmetlerini düşünmeye kavramaya çağırarak onları incelememizin önemine işaret eder. Çünkü kâinat Allah'ın kitabıdır, evrenin bir parçası olan insanın iyi düşündüğü takdirde, onda Allah'ın zati ve sübuti sıfatlarını, hatta ahiretin varlığına dair delilleri bile bulması mümkündür. Allah insanı yaratılmışların en üstünü olarak niteler, ellerimle yarattım ve ruhumdan üfledim¹³⁶ diyerek insana verdiği öneme ve onun boşuna yaratılmadığına işaret eder. Evrende çok özel bir öneme sahip olan insan, kâinatı incelediği zaman elbette onun da boşuna yaratılmadığını bu dünya hayatının sınav amaçlı geçici bir uğrak yeri olduğunu anlayacaktır. Bu husus Kur'an'da şöyle ifade ediliyor:

“Bir de, şunu bilin ki, gökleri ve yeri ve bu ikisi arasında var olan hiçbir şeyi bir oyun, bir eğlence olarak yaratmadık. Çünkü eğer bir oyun, bir eğlence edinmek dileseydik, bunu herhalde kendi katımızdan edinirdik; ama hiç böyle bir şeyi diler miyiz?”¹³⁷ Kur'an, kâinat kitabının durmadan çevrilen sayfalarını tefekkür gözüyle okumamız için şu önerilerde bulunur:

Onlar ayakta, oturarak ve yanları üzerine yatarken Allah'ı anarlar, göklerin ve yerin yaratılışı üzerinde düşünürler: “Rabbimiz, bunu boş yere yaratmadın, sen yücesin, bizi ateş azabından koru!”¹³⁸ Derler. İnsan ister ayakta olsun, ister oturarak olsun ister yan yatarak olsun kâinat kitabını okuma fırsatına sahiptir. Bu kitapta, gök sahneleri, yer sahneleri, bu ikisi arasında bulunan bin bir çeşit varlık sahneleri, gece ve gündüz sahneleri, kendi varlığımız da dâhil hangi sahne olursa olsun incelediğimizde Yüce Allah'a ve ahiretin varlığına götürecek sayısız deliller vardır. Bu dünya ve içindeki insanlar boşuna yaratılmamıştır, sınav devam etmektedir, kötülük yapanlar sıkı bir takip altındadır, Yüce Allah'ın sorgulamasından kurtuluşları mümkün değildir.¹³⁹

Evrendeki varlıkları incelediğimiz zaman her düzenli eserin bir düzenleyicisi olduğunu, ilim, irade ve kudret gerektirdiğini, evrenin de muazzam bir düzen içerdiğini, onun da bir düzenleyicisinin ve tasarımcısının olması gerektiğini, tesadüf eseri olmadığını anlarız. **Ruhun bedeni terk etmesiyle başka bir bedene değil ahiret hayatına ilk adımı atarız.** Ahireti ve ahiretteki büyük buluşmayı inkâr eden ruhçuların bütün işledikleri ameller boşa gidecek ve inkârlarının karşılığı olarak cezalarını çeceklerdir.¹⁴⁰

¹³⁶ Es-Sad, 38/75; el-Hicr, 15/28; et-Tin, 95/4.

¹³⁷ el-Enbiya, 21/16-17.

¹³⁸ el-Al-i İmran, 3/191.

¹³⁹ el-Ankebut, 29/2-4.

¹⁴⁰ el-A'raf, 7/147.

Kısaca ifade edecek olursak, muazzam bir tasarıma sahip olan evren boşuna yaratılmamıştır, az bir düşünceyle bu gerçeği kavrayabiliriz. Reenkarnasyon inancı Yüce Allah'ın adaletine ve güvenilirliğine gölge düşüreceği ve boşuna yaratılmış bir evren düşüncesine götüreceği için tutarlı gözükmemektedir. Çünkü bu iddia ahiretteki adil yargılamayı ortadan kaldırmakta, bazı psikolojik hastaların da yaşayabileceği hayal ürünü anlatıları inanca dönüştürmektedir. Sözün özü, Kur'an'a göre, ölen kişiler dünyaya geri dönemez. Ruhların beden gezmesi, sadece zandan ibaret olup zan da ilim ifade etmez.

İster insan ruhu olsun, ister tanrı ruhu olsun bunların başka bedenleri gezmesi tutarlı gözükmediği gibi, tanrı ruhunun beden gezeceği yönündeki inanç türleri de şahıslara tanrılık vasfı yükleme açısından şirktir.

Diğer taraftan yangınlarda, felaketlerde, salgın hastalıklarda veya atom bombasının atılmasıyla milyonlarca kişinin anlık ölümlerinde, anlık milyonlarca doğum olmayacağına göre, tenasühe tabi tutulacak ruhlardan bir kısmının beden bulamayıp açıkta kalacağı kaçınılmaz olacaktır.

Sonuç

İnsan bu dünyaya sınav için gönderilmiştir. Her birey, bu dünyada kendi özgür iradesiyle işlediği iyi ya da kötü fiillerden sorumlu tutulacaktır. Herkes bu dünyada yaptıklarının karşılığını görebilmesi için kıyamette bedenli diriliş gerçekleştirilecektir. Ahiret hayatı olmaz, ruh önceki bedenlerden kurtulur da yüzlerce beden gezerse, bedensel ceza veya ödül söz edilemez. Ruhçuların İslâm'daki ahiret inancını inkâr ederek ürettikleri reenkarnasyon anlatıları çelişkiler yumağına dönüştürülmüş asılsız iddialardır. Bu çelişkilerden bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

- 1) Beden gezen ruhun eski bedenlerini hatırlamaması,
- 2) Atom bombasıyla şehirlerdeki canlıların imha edilmesiyle aynı hızda doğumların olamamasının ruhları açıkta bırakması,
- 3) Tanrı ruhunun insana girmesiyle tek bedende çift ruh bulunması,
- 4) Nikâh düşmeyen kişilerin ruhlarının hangi bedene girdiklerinin bilinmemesi,
- 5) Ruhun geçtiği yüzlerce bedenden hangisinin kıyamette sorgulanacağını bilinmemesi gibi hususlar reenkarnasyon iddialarının saçmalıklarından bir kısmını oluşturmaktadır.

Kur'an'a göre, insan öldükten sonra diriltilerek dünyada yaptıklarının karşılığını görecektir. Kuran'daki anlam bütünlüğünü dikkate almadan ayetleri bağlamından koparmak suretiyle bazı sözcüklere uydurma anlamlar yükleyerek Kur'an'da reenkarnasyon olayının varlığını savunanlar Kur'an'a açıkça iftira atmış oluyorlar. İslam'da reenkarnasyon yoktur. Bu anlayış İslâm'ın özüyle ve haşir anlayışıyla uzlaştırılmaz.

Tenasüh inancına göre bir insanın yüzlerce bedeni olur, yüzlerce beden taşıyarak haşir olmak da imkânsızdır. Kur'an'a göre ruh iki kez beden giyer. Birinci beden bu dünyadaki bedeni, ikincisi ise öldükten sonra kıyamette ikinci kez yaratılacak olan bedendir. Biri dünya, diğeri ahiret hayatı için olmak üzere iki beden yeterlidir. Bir insanın ruhu yüz bedene girse geriye kalan doksan sekiz bedeninin durumu ne olacaktır? Bu açıkça ahiret hayatını inkâr etmek değil de nedir?

İslâm'da insanlar bu dünyada birinci bedeniyle yaptıkları her fiilin ahirette karşılığını görecektir. Diyelim ki ruh yine yüz beden gezdi, birinci bedeninin yaptıklarına ceza verilse, diğer bedenlerin yaptıkları yanlarına kar mı kalacak. Görüldüğü gibi reenkarnasyon iddiası tutarsızdır. Hâlbuki İslâm'da hiç kimse başkasının yaptığından sorumlu değildir. Burada sayamadığımız daha birçok çelişki ve çıkmazlarla dolu olan Reenkarnasyon inancınının İslâm inancıyla ilişkisi yoktur.

Ruhları eğer Allah'ın yarattığı birer varlık olarak kabul ediyorsak, haşa Allah her beden için ayrı bir ruh yaratmada sıkıntımı çekiyor ki hep ruhlar başka bedenlerde devam edip gitsin. Bilinci ve sorumluluğu taşıyan ruh olduğuna göre, Yüce Allah'ın her kişi için ayrı bir ruh yaratması hem Kur'an'la hem de akılla uyumluluk arz eder.

Ruhların insan, hayvan, böcek gibi çeşitli bedenler gezebileceğini savunmak, tarihi veya sıradan kişilerin ruhunu taşıdığına inanmak, geçmişte yaşamadığı olayı yaşadım zannetmek tutarlı gözükmemektedir. Bunlardan bir kısmının "deja vu" adını taşıyan hastalıklar arasında olduğu bilinmektedir.

Son zamanlarda Türkiye'de nadiren de olsa Reenkarnasyon yanlısı yazarlara da rastlanmaktadır. Özellikle bu yazarlar öldükten sonra dirilme anlamına gelen "ba's" ile ilgili ayetlere reenkarnasyon anlamı yüklemeye çalışmışlar fakat bu anlamlar Kuran ayetleriyle uyumsuzdur. Reenkarnasyon, masal motifleriyle uyumluluk sağlayabilir fakat Kur'an'la asla örtüşemez. Çünkü Kur'an ölenlerin ruhen ve bedenlen bu dünyaya bir daha dönmesine izin vermemektedir.

Kaynakça

Akyol, Aygün, "Fârâbî ve İbn Sînâ'ya Göre Meâd Meselesi" **Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 2010/2, c. IX, sayı: 18, s.127.

- Âmidî, Seyfeddin (ö. 631/1233), **Ğayetü'l-Merâm**, tahk.: H. Mahmud Abdülatîf, Kahire, 1391.
- Anonim, **Temel Britannica**, Ana Yayıncılık A.Ş., İstanbul 1992, c.IX.
- Asım Efendi (ö. 1819), **el-Kamusu'l-Muhit Tercümesi**, İstanbul 1305/1887, c.I.
- Bağçeci, Muhittin, "Tenasüh Maddesi" **Şamil İslam Ansiklopedisi**, Şamil Yayınevi, İstanbul, 1994, VI, 180-182.
- Bağdâdî, Abdulkâhir b. Tâhir b. Muhammed (ö.429/1037), **el-Fark Beyne'l-Fırak**, nşr. Muhammed Muhyiddin Abdulhamid, Beyrut ts.
- Baloğlu, Adnan Bülent, **İslâm'a Göre Tekrar Doğuş Reenkarnasyon**, Ankara 2001.
- Bayladı, Derman, **Mitoloji-Tanrıların Öyküsü**, Say Yayınları, 2.baskı, İstanbul 1997.
- Benjamin J. Sadock, Virginia A. Sadock, **Kaplan & Sadock's comprehensive textbook of psychiatry**, çev. Hamdullah Aydın, Ali Bozkurt, 8.baskı, Ankara: Güneş Kitabevi, 2007, c.1.
- Bhagavadgîtâ** (Kutlu Ezgi), çev. Sevdâ Çalışkan, 2.baskı, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 2001.
- Cilacı, Osman, **Günümüz Dünya Dinleri**, DİBY, Ankara 1995.
- Cürcânî, Ali İbn Muhammed İbn Al es-Seyyid eş-Şerîf, (ö.816/1413), **etTarifat**, İstanbul 1300/
- Cürcânî, es-Seyyid eş-Şerîf, Ali b. Muhammed (ö.816/1413), **Şerhu'l-Mevâkıf ve maahu Haşiyete's-Siyalkuti ve'l-Halebi ala şerhi'l-mevakıf**, tahk.: Mahmud Ömer Dimiyati, Beyrut 1998, c.VIII.
- Çaycı, Sadi, **Ruhçuluğa Göre Kur'an Öğretisi**, Ruh ve Madde Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 1989.
- Çelebi, İlyas, "Ölüm ve Sonrası", **Kelam el-Kitabı**, Grafiker yayınları, 2.baskı, Ankara 2012.
- Çetin Mustafa, "Kur'an Işığında Reenkarnasyon", **D.E.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı IX, İzmir 1995, s. 24.
- Demirci, Kürşat, "Hulûl", **DİA İslâm Ansiklopedisi**, İstanbul 1998, XVIII/340.
- Demirci, Kürşat, **Hinduizmin Kutsal Metinleri Vedalar**, 1. baskı, İstanbul 1991.
- Edelson, Edward, **Gregor Mendel, Genetiğin Temelleri (Gregor Mendel, and the roots of genetics)**, çev. Füsün Baytok, 3. Basım, Tübitak, Ankara 2002.
- Eş'arî, Ebü'l-Hasan Alî b. İsmâîl b. Ebî Bişr İshâk b. Sâlim el-Basrî (ö. 324/935-3), **el-İbane Anusulî'd-Diyane**, tahk.: Beşir Muhammed Uyûn, 3. Baskı, Mektebetü Darî'l-Beyan, Dımaşk 1990.
- Fahreddin Râzî, **Kitabu'l-Muhassal**, Kahire 1991.
- Fatış, Emrullah, **Kur'an'a Göre Ahirete İmanın Önemi**, Genişletilmiş ve gözden geçirilmiş 2. baskı, İstanbul 2014.
- Fiğlalı, Ethem Rûhi, **Çağımızda İtikâdî İslâm Mezhepleri**, 3.baskı, Selçuk Yayınları, Ankara 1986.
- Galip, Mustafa, **Mevsua (3) İbn Sinâ**, Beyrut 1998.
- Gazzâlî, Hüccetü'l-İslâm Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Ahmed (ö. 505/1111), **el-İktisad Fi'l-İtikad** (Hazırlayanlar İ. Agâh Çubukçu, Hüseyin Atay), Ankara 1962.
- Gener Cihangir, **Ezoterik-Bâtını Doktrinler Tarihi**, 2. Basım, Gece yayınları, Ankara 1994.
- Goldziher, Ignaz (ö.1339/1921) , **el-Akîdetü ve's-Şerîatü fi'l-İslâm (Le Dogme et La Loi de L'İslâm)**, trc. Muhammed Yusuf Mûsâ, Ali Hasan Abdu'l-Kadir, Abdü'l-A ziz Abdü'l-Hak 2.baskı, Mısır 1959.
- Gölcük, Şerafeddin, Süleyman Toprak, **Kelâm**, SÜY, Konya 1988.
- Gundur, Sadeddin Muhammed, **Kısasun Karibetün fi't-Tekammus**, Birinci baskı, Lübnan 1993.
- Güç, Ahmet, **Satanizm Şeytana Tapınmanın Yeni Adı**, Diyanet İşleri Bakanlığı Yayınları, Ankara 2004.
- Güllüce, Veysel, **Kur'an Işığında Reenkarnasyon**, Rağbet Yayınları, İstanbul 2004.

- Hançerlioğlu, Orhan, **Felsefe Ansiklopedisi**, İstanbul 1978, c.V.
- Hori Circis Ferec Safır, **el-Mesîh fi'l-Kur'ân**, Matbaatü'l-Adab, Kahire 1920.
- İbn Manzûr, Ebu'l-Fadl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrerem (ö.711/1311), **Lisânü'l-Arab**, Beyrut 1375/1956, c.III.
- İbn Sînâ, Ebû Alî el-Hüseyn b. Abdillâh b. Alî b. Sînâ (ö. 428/1037), **Edhaviyye**, (Felsefe ve Ölüm Ötesi adıyla çev. Mahmut Kaya), Birinci Basım, İstanbul 2011.
- İbn'ü-Cevzî, Ebül-Ferec Cemâlüddîn Abdurrahmân b. Ali b. Muhammed el-Bagdâdî (ö.597/1201), **Telbisü İblis**, tahk.: Ahmed b. Osman el-Mezid, 1.baskı, Riyad 2002, c.II.
- Îcî, Adudüddin, Ebü'l-Fazl Adudüddîn Abdurrahmân b. Ahmed b. Abdilgaffâr el-Îcî(ö. 756/1355), **el-Mevakıf fi İlmi'l-Kelam**, Alemü'l-Kütüb, Beyrut ts.
- Karaman, Hayreddin vd., **Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2006, c.II.
- Keser, İnan, **Nusayrilik Arap Aleviliği**, 7.baskı, Karahan yayınları, Ankara 2011.
- Kırca, Celal, "İslam Dinine Göre Reenkarnasyon", *E.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Kayseri 1986, sayı:3, ss. 223–242.
- Koç, Turan, **Ölümsüzlük Düşüncesi**, İstanbul 1991.
- Köse, Ali, **Milenyum Tarikatları**, Timaş Yayınları, İstanbul 2014.
- Mâturidî, Ebû Mansûr Muhammed İbn Muhammed (ö.333/945), **Te'vilâtü Ehli's-Sünne**, (tahk.: Fatma Yusuf el-Haymi), Menşuratü Mervan Rıdvan Daûbûl, 1.baskı, Beyrut 2004, c. I-V.
- MEB İslam Ansiklopedisi**, İkinci Baskı, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1979, 12/I, 159.
- Muhammed Hüseyinî, **Reddü'Şeyh Muhammed el-Huseynî maa Havâşin Vecîzetin li Sâhibi'l-Bahs**, Kahire 1920.
- Öztürk, Yaşar Nuri, **Kur'andaki İslam**, 20.baskı, İstanbul 1997.
- Ruhselman, Bedri, **Ruh ve Kâinât**, Gayret Kitabevi, İstanbul 1946, c.III.
- Şemseddin Sami, **Kâmûs-ı Türkî**, 4.baskı, İdeal Kültür Yayıncılık, İstanbul 2014.
- Şeyhzâde, Muhyiddin, **Hâşiye Alâ Tefsir-i Kadî Beydâvî**, İstanbul 1283, c.IV.
- T.D.V., **Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali**, Ankara 1993.
- Tan, Muzaffer, "Geçmişten Günümüze Dürzîlik", *e-makâlât Mezhep Araştırmaları Dergisi*, V/2 (Güz 2012), s. 70.
- Tümer Günay, "Brahmanizm", *DİA*, VI/330-331.
- Tümer, Günay- Küçük, Abdurrahman, **Dinler Tarihi**, Ankara 1993; a.mlf., a.e., Ankara 1988.
- Tümer, Günay, **Birûniye Göre Dinler ve İslâm Dini**, Ankara 1975.
- Türkçe Tıp Dili Kurulu, **Türkçe Tıp Dili Kılavuzu**, "dejavu", Kocaeli Üniversitesi, 1.baskı, Kocaeli 2006.
- Uluçay, Ömer, **Arap Aleviliği Nusayrilik**, 3. Baskı, Gözde yayınları, Adana 2010.
- William Lane Craig, "Enkarnasyonun İncicamı" *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, trc. Fehrullah Terkan, 50:2 (2009), s, 203, 205.
- William A. Borman, "Upanishadic Eschatology: The Other Side of Death", **Perspectives on Death and Dying Cross- Cultural and Multi-Disciplinary Views**, (ed by Arthur Berger and Others), Philadelphia, PA: The Charles Press, 1989, s. 89.
- Yasa, Metin, "Reenkarnasyon Beşerî Ruhun Ölümsüzlük Arzusunu Tatmin Eder mi?", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Samsun 1997, Sayı: 9, s.242.
- Yazır, Elmalılı Hamdi, **Hak Dini Kur'an Dili**. İstanbul ts, c.I.
- Yeşilyurt, Temel, "Reenkarnasyon/Tenasüh Düşüncesi", **Kelam el-Kitabı**, Grafiker yayınları, 2.baskı, Ankara 2012.
- Yitik, Ali İhsan, "Hinduizm", **Yaşayan Dünya Dinleri**, 3.baskı, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2010.
- Yitik, Ali İhsan, "Tenâsüh", *DİA İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 2011, cilt:40, s.441.

Zebîdî, Muhammed Murtezâ, Ebü'l-Feyz Muhammed el-Murtazâ b. Muhammed b. Muhammed b. Abdirrezzâk ez-Zebîdî el-Bilgrâmî el-Hüseynî (ö. 1205/1791), **Tacü1-Arus**, Beyrut ts, c.II.

Zemahşerî, Ebu'l-Kâsım Cârullah Mahmûd b. Ömer (ö.538/1143), **Tefsîru'l-Keşşaf**, tahk.: Adil Ahmed Abdulmevcud vd., Riyad 1998, c.I.

Zemahşerî, Ebu'l-Kâsım Cârullah Mahmûd b. Ömer, **Esasu'l-Belağa**, tahk.: Muhammed Basil Uyunu es-Sud, Daru Kütübi'l İlmiyye, Beyrut 1998.